№ 153 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. פריין 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאָגעבלאַט

21-טער יאָהרגאַנג | 2 lipca 1928 r. | מאָנטאָג, י"ד תמוז תרפ"ח | רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיאָטרקאָווסקע 86. טעלעפאָן: 47 פּאָסט־שעכער: 200 פּאָלניש־אַמעריקאַנישע

„קראַסין" אויפגעמען נאַבילעס חברים

אויך די „איטאַליאַ"-מאַנשאַפט וועט בקרוב ווערען אויפגענומען

פערשוואונדען דער רוסישער פליהער באַבושקין

אסלא, 1 יולי (פּפּ.) דער רוסישער אייז-ברעכער „קראַסין" וועט המיום, מאָנטאָג זיך שוין געפונען בײַ דער אייז-קריע אויף וועלכער פ׳זענען פאַרבליבען נאָבילעס חברים און זיי אויפנעהמען אויף דער שיף. פון דעם רוסישען לופט-פליהער באַבושקין, וועלכער איז אָפּגעפלויגען פרעטאָג פון אינזעל פאַון זענען ביז היצט נישט אָנגעקומען קיין שום ידיעות.

רים, 1 יולי (פּפּ.) אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס ס׳איז געלונגען אָנצוקניפּען אַ קאָנטאַקט מיט דוגלערס נרופּע, וועלכע איז אַוועק מיט דער „איטאַליאַ" כלי הטיגס אַרויס אַ גרויסע עקספּעדיציע, וועלכע בעשטעהט פון אַ פינלענדישען אַעראָפּלאַן 2 שוועדישע הידראָפּלאַנען און אַן איטאַליענישער אַעראָפּלאַן.

די דאָזיגע עקספּעדיציע וועט זיך בעמיהען אויפצוגעהמען די דוגלערס גאַנצע נרופּע און אויך די צווייטע „איטאַליאַ". ווען דאָס וועט נישט געלונגען וועלען זיי זיך בעמיהען זיי אַראָפּצוואַרפען וועגיגסטענס לעבענס-מיטעל אין אַלעגעמיין האָט יעדע די לאַנג פערבעסערט, מחמת די אייז-קריעס רו קען זיך מעהר נישט צו צום מזרח די שיף „בראַגאַניאַ", וועלכע איז איינגעגאַנגען טעג געווען פערקלעמט צווישען די אייז-קריעס האָט זיך היצט בעפרייט פון אייז און זי איז אָבגעשוואומען.

אסלא, 1 יולי (פּפּ.) לינדבורג האָט מודיע געווען דורכ׳ן ראַדיאָ, אַז די אייז-קריע, אויף וועלכער ער געפינט זיך צוזאַמען מיט נאָבילעס חברים שווימט אין דער ריכטונג פון דרום-מזרח. די לאַנג איז זעהר געפעהרליך מחמת יעדע רגע קען די קריע צוריסען ווערען, דער פלאַק, וועלכען לינדבערג און די חברים האָבען בײַ שווערער מיה צוגעגרייט פאַר אַעראָפּלאַנען קען צושטערט ווערען לונג-בערג בעט רחמים, אַז די שוועדישע אַעראָפּלאַנען, וואָס געפונען זיך אין טרעמזע וואָלען תיכף ומיד זיי קומען צו הילף.

מלוכה-פּרעזידענט איז בריסק

זאָגט צו דער יודישער דעלעגאַציע צו צוהעלפען אויפבויען די שטאָט

בריסק, (טעלעפאָניש) המיום 11 אַ זייגער פריה איז דאָס אָנגעקומען דער מלוכה-פּרעזידענט אין דער בעגלייטונג פון זיין סוויטע, און ער איז בעגריסט געוואָרען דורכ׳ן וויצע-וואָיעוואָדע, שטאָט-פּרעזידענט, פאָרשטעהער פון פּילסודסקי און אונצעהליגע דעלעגאַציעס. די יודישע דעלעגאַציע האָט געבעטען דעם מלוכה-פּרעזידענט צו העלפען אויפצובויען צוריק די הייזער, וואָס זיינען חרוב געוואָרען בײַם דער מלחמה. דער פּרעזידענט האָט צוגעזאָגט די בקשה צו פּרילען. אַ ריח רעגדע רעדע האָט געדאַלטען די דעלעגאַציע פון פינסק. אין די קאַזאַרמעס האָבען מקבל פּנים געווען דיס פּרעזידענט די גענעראַלען סאָסנאָוסקי און שי-קעָרסקי.

זינאָוויעוו און קאַמעניעוו צוריק איז דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי

טראַצקי בלייבט ווייטער אין סיביר

מאָסקווע, 1. יולי (פּפּ.) דער צענטראַל-קאָמיטעט פון דער אַלרוסישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט בעשלאָסען צוריק אַרייַנצונעמען אין דער פּאַרטיי 88 בעקאַנטע פיהרער פון דער אָפּאָזיציע. צווישען די 38 געפינען זיך אויך זינאָוויעוו און קאַמעניעוו. דאָגעגען טראַצקי און ראַקאָווסקי בלייבען ווייטער אויסער דער פּאַרטיי, מחמת זיי האָבען זיך נישט אָבגעזאָגט פון זייערע אָפּאָזיציאָנעלע געדאַנקען. אַלע פאַרשלאָגען, וועלכע קאַלינין האָט געמאַכט טראַצקי׳ן, אַז ער זאָל שליסען שלום מיט דער פּאַרטיי, האָט ער לעצטער אָבגעוואָרפען.

20 טויזענד קילאָמעטער שטעהעו אונטערו וואַסער

די מורא׳דיגע פערפלייצונגען אין יאַפּאַן.

טאָקיאָ, (א.ו.) לויט די לעצטע ידיעות איז די פערפלייצונג וואָס איז פאָרגעקומען אין מערב-יאַפּאַן פיל גרעסער, ווי מ׳האָט תחילת געדענקענט. אַ שטח פון איבער 20 טויזענד קוואַדראַט קילאָמעטער שטעהן אונטערן וואַסער. 15 חוג-דערט הייזער זיינען חרוב געוואָרען. איבער חונדערט פערזאָן זיינען אומגעקומען אין די צובושעוועטע כוואַליעס 15 טויזענד זעלנער זיינען פערנומען בײַם אָנפיהרען מיט דער רעטונגס-אַקציע.

הויזער-
פערוואַלטונגען
מיט גלייכצייטיגער ערלעדיגונג פון שטייער-זאַכען איינערנימע
גוט פּראַקטיצירטער פערוואַלטער, בעכסע רעפערענצען.
Ch. Regenwetter
Häuserverwaltungen & Bücherrevisionen
Berlin S. 14, Alte Jacobstr. 47.
Telefon: Dönkoff 4337.

ערמאָרדעט אַנ׳אַרימען 75-יעהריגען יודישען העגדלער אויף אַ בעס-טיאַלישען אופן

לעמבערג, 1 יולי (טעלעפאָניש) אין אַלט דזשיקאָוו איז עהפּרנעכטען אויסגעפיהרט געוואָרען אַ שוידערליכער מאָרד איבער אַנ׳אַרימען 75 יעהריגען יידישען הענדלער צוליב אַ קלייניגקייט.

דער 75-יעהריגער אברהם קופּערשמידט, וועלכער איז אַ שמאַטע-הענדלער איז צוגעגאַנגען צום אָפּנעמען פּענסיעס פון דאָרטיגען אינוואַליידנער מיכאל מיץ און געפאָרען צו זיינען פאַרהאַן צופערקויפען שמאַטעס יודקע זאַדראַזשני, אַנ׳איינדעם פון בעל הבית האָט אויסגעפאָדערט קופּערשמידט׳ן, אַז ער זאָל אָוועקגעהען פון פענסטער. ווען ער האָט דאָס נישט געטון אַזוי גיך געטהון האָט זאַדראַזשני, געכאַפּט אַן אייזערנע ווידלע און דערמיט צושמעטערט דעם מח פון יודישען זקן. דער מערדער איז אַרעסטירט געוואָרען.

48 אַרבייטער פערשיט געוואָרען אין די קויהלען-גרובען

פאַריז, 1. יולי (פּפּ.) אין די קויהלען-גרובען ראַשע דעלאַ מאַלער איז פאָרגעקומען אַ שרעקליכע קאַטאַסטראָפע, וואָס האָט געקאָסט דאָס לעבען פון 48 אַרבייטער, וואָס האָבען זיך געפונען 250 מעטער הינטער דער ערד, זיינען דערהרג׳עט געוואָרען אויפ׳ן אָרט. דאָס איז איינע פון די גרעסטע קאַטאַסטראָפעס, וואָס זיינען פאָרגעקומען אין פראַנקרייך אין די לעצטע יאָהרען.

הילף די קוטאיסער יודישע נשרים

מאָסקווע, (יט"א). דער „סאַוו-נאַרקאָם" פון ראַטען-פאַרבאַנד האָט אָנגענומען 250.000 רובעל פאַר די נשרים פון קוטאַאיס.

ביכער פאַר בײַ-בידזשאַן

מאָסקווע, (יט"א). לוי שרער בעשת פון אויסגעזאַנטע „געזעטער" האָבען אַלע אויסגעזאַנטע בעלעטרעטאַרקלאַבען פאַרוויסענטלעכט בעכער פאַר די יודישע קאָלאָניסטען אין בײַ-בידזשאַן.

העלענאָוו! זונטאָג, דעם 22-טען יולי העלענאָוו!
זומער-פּרעסע-רעדוטאַ
אַלימפּישע שפּילען, גרויסע פאַנטאַזיע-לאָטעריע, יום טוב פון ליד, אויטאָ-ראַסע ט, אויטאָ-בלומען-קאַרנאַ, הומאָריסטישע
מעטש פון דיסע מיט מאַגערע, כינדער-פערוויילונג, בלומען-באַלע אויף גאַנדאָלע, באַלעט-דיווערטיסמענט, 3 אַרקעסטערס

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן 10-יעהריגען יובילעאום
פון צענטראַלע סוחרים- און פאַבריקאַנטען-פערבאַנד
אויף לאָדזער וואַיעוואָדזטוואָ (פעטריקאָווער 10).
ערשיינט אין קורצען אַ אַלוסטרירטער
יובילעאום-
אַלמאַנאַך
(פּראַכט-אויסגאַבע)
אונטער דער רעדאַקציע פון י. אַבערזשאַנסק
און דיר. מ. אַרבאַך.
אין דעם אַלמאַנאַך נעהמען אַרען אַ געשיכטליכער איבערבליק פון די 10 יאָהר עפּעזיגקייט, אויך פאַטאָגראַפיעס און אויטאָביאָגראַפיעס פון די ערשטע גרינדער, פערוואַלטונגס-מיטגלידער פון די 10 יאָהר, מיטגלידער פון די שידס-געריכט און שאַצונגס-קאָמיסיעס, אויך פון די מיטגלידער, וואָס האָבען פערדינסטען פאַרן צענטראַלען סוחרים-פעראַיין.
אינפאָרמאַציעס ערטיילט דיר. אַרבאַך אין די ביורו-שעה׳ן.

Dr. med. Ludwik Rapeport
P, Narutowicza 25 (דזיפּלאָם) Tel. 44-1
ספּעציאַליסט פאַר גירען-, בלאַז-
און האַרן-קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 12—1 פאַרן. און פון 4—8 אָוונט.

טעגליך פאַקעז-זעצען
ווי אויך מיט שווידעסטאַפּס
ST. FELCZER
B. JOSKOWICZ
פּולנאַצנאַ 4 טעל. 41-86 Północna
נעמט אָן טעגליך פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכמ.

לעזט און אַבאָנירט דאָס
„לאָדזער טאָגעבלאַט"

8-טונג!
אין מיין מעג. צוויירנערע (וויפּרזשבאָוע 6 רוג מאַגאַרעקע) נעהמ איך אָן אַלערליי נאַרן בלאָט ווי אויך עפּעקס צו
צווערנען
זעהר צונעגליכע פרייזען, רעיעלע באַהאַנדלונג און שנעלע אויסערטיגונג.
ה. רייכערט
(פריוו. וואָהנ. וויסאָקאַניע 50).

עלטסטער פעלדשער
מ. ראַזענצווייג
וויסאָקאַניע 29
צוריקגעקעהרט.

Dr. Niewiażski
SIENKIEWICZA 34, tel 59-20
ספּעציאַל-פּראַקס פאַר פּיפּיליס, פּריסעס און פּעניס-שוואַכקייט
בעהאַנדלונג מיט קאַטאַרק-שוואַכקייטען.
נעמט אָן פון 8—9 אָוונט.
זונטאָג און חגאות פון 1—11 פריה.

פערלוירען
3 קוויטעס פון דער חברת חכשרת הישוב אויף 29.65 נוגע שטערלינג אויפ׳ן נאָמען א. חיינבוים אין זגיערזש זאָס האָט פאַר קיינעם קיין ווערט. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג ו. פּאַקולא פּאַלודניאַווא 2. 3177

Dr. med. H. Nadel
Piotrkowska 17 tel. 68-86
ספּעציאַליסט פון אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 4 ביז 6 נאָכמיטאָג

Dr. med. A. Mazur
ספּעציאַל-פּראַקס פאַר פויערן, גאָז פון מעלו-קראַנק,
מיט אויך שווים און שפּרעך-מעטאָד
האָט זיך אויבערגעצוינען אויף
וויסאָקאַניע 65
(אַוועק אויך דורך טעלעפון 66-01 טעל. 46)
נעמט אָן פון 12½—1½ פון פון 3—5 נאָכמ.

מארשאל פילסודסקי׳ס אינטערוויו פאר דער פרעסע

די סענסאציאנעלע פארגעשיכטע, ווי אזוי עס איז געקומען צו דעם אינטערוויו — פארואס האט מארשאל פילסודסקי געהייסען בעצאהלען 500 זל. פאר׳ן דרוקען דעם געשפרעך. — וואס האט דער מארשאל געזאגט וועגן סיים און וועגן די סבות וועגן זיין דימיסיע?

זון מיר האבען שוין געשריבן, האט מארשאל פילסודסקי ערשטולט אנ׳אינטערוויו פאר דער פרעסע, וועלכער איז געלטען פערעפנטלכט געווארען אויף פאהרלוך און 7 צייטונגען. די „נאוושטא ווארשאווסקא“ און די איפרטע ערע־פיש צייטונגען האבען דעם אינטער־וויו נישט געפרעגט. אויך דער „ראמאניע“ האט זיך נאר בעגנאגנט מיט אינגיע בעשטרקונגען, ערקלערונג, אז אנ׳אינטערוויו האט דעם אינטערוויו אויס־דריקען דעם אינטערוויו אויס דער פרעמיעס. דער אינטערוויו איז אויס־געשריבן געווארן אין דער פאר־גאנגענער וואך, אין דער צייט ווען דער מארשאל איז געווען אין קרעמיע, אין דער נעענטער נעבן לעמבערג. דער אינטערוויו איז אויס־געדרוקט געווארן אין דער פרעמיע פון דער „ראבאטניק“ מאלט דערבי פאלגענדע בעמערקונג:

„היות וויי דער צוגעזאמטער אינטער־וויו אין נישט צוגעשיקט געווארן דורך „פאט“ אז נישט הערלין פרעזידיום פון מינסטערען ראט אין מיר האבען אנהם נישט געטריפן. ווי דאס האבען געמיין פארשטעהער פון געווסע צייטונגען — בעגנאגען מיר זיך צו ברענגען דעם עיקר אינהאלט פון אינטערוויו. ליים ווי ס׳גיבט איבער די פאלומיקער רעגירונגס פלאטע.“

ווי אזוי איז געקומען צו דעם אינטערוויו?

פארואס האבען נישט אלע צייטונגען בעקומען דעם אינטערוויו? — הערליך גיט א פלאגרע תשובה דער „גלאס פראווי־די“, פון וועלכען מיר ווערען געוואר־ר פאלגענדעס:

דער דעראמער פון „גלאס פראווד־י“ איז אויפגעטען געווארען הערל׳ן מארשאל פילסודסקי. דער מארשאל איז געזעסן, ווי תמיד, פיל מיט הומאר, אין געשפרעכען מיט שרייבער אינ׳ען.

— איהר ווילט אנ׳אינטערוויו? אדא... דאס איז נישט אזא לעכטער ענין.

דער מארשאל האט בעטראכט דעם פרעסע־פארשטעהער מיט אין אויגען. פון אינטער די ערהיבענע פארעפלעכ ארויס א פרעגע־לענגערע צייט האט דער מארשאל גע־שטוכלט אנטער די וואנקעס. שפע־מער האט ער מיט אנ׳ענערגישער בע־וועגונג אויסגערעכנט דאס שוויגען:

— גוט, ל׳יעזל איך נעבען אנ׳אינ־טערוויו. אבער... — ערשטענס: אלץ, וואס ל׳יעזל זאגען מיט זען צופערדיקט אחן ענדערונגען. אנדער מענט שרייבען דאס אנדערונגען, ווען אלע אנדערע, אז אנ׳אינטערוויו, ווען דער אינטערוויו דריקט דעם אינטערוויו נישט דעם אינטערוויו פריטיציעלע מעטים, מחמת זון ווילען נישט אנגעגעבען קיין דאקומענטן.

וואס האט מארשאל פילסודסקי ערקלערט איז זיין אינטערוויו?

דער אינטערוויו פון מארשאל פילס־דסקי, פארואס ער האט זיך אנגעגע־בען אין דומיסיע, האט ווייטסטלער־שטענדליך ארויסגעפען א שטארקן רישם אין לאנד. מאן אזא לאנג שווי־גען, וואס האט געטמט פערשידענאר־טיג אליכטמיטשט ווערען אין דעם מארשאלס ערקלערונג, זון מטנגע וועגן סיים אנדרע דערפאמאטן די אמת׳ע סיבה פון מאנ. בעזונדערס סענסאציאנ־ציעל לוגען די ווערטער פון ערשטען מארשאל אין בעפרעמען פוילען, וואס זענען געווענדעט לנגסי די דעפעראטען.

דעם קאנסטיטוציאנעלען סיים בעצוי־לעגט מארשאל פילסודסקי אלס „סיים פון נאטען־פרוקען, וועלכע האבען בכיון נעארבעט און דער רעכטיגר אנצאהל דעם מינסטערען פרעזידענט אזוי פיל אינגע־גענעהמלעכקייטען און אזוי פיל לעבענס־שווערלעכקייט, וויפיל די ווילר געווארענע אין נארישע מיתות האבען נאר געקענט אויסטראלטען מחמת זון האבען נישט געהאט קיין סבות, אז אויף דעם דאזי־גען צאמט ווען אויסגעשעהלט ווערען ביי קיין אנדערער, ווי דער מעגלשוואהל אין צופערלעכער אין נאנצען פאלק, וואס קאן זיך נישט פערהעלעכען דורך גוי־ניצקייט, וואס האט דורך זון זונדער־דורכגעפירטער מלחמה אין דער קראפט סיים“.

אט דאס אין די פארגעשלעגע פון דעם סענסאציאנעלען אינטערוויו. ווי מיר זעהען, אין די פארגעשלעגע נישט געווען אין אינטערוויו. ווי דער מארשאל איז געווען אין דער פרעמיע, ווען ער האט ערקלערט, אז ער האט נישט געגעבן קיין אינטערוויו, אין דער פרעמיע, ווען ער האט אויסגעדרוקט דעם אינ־טערוויו אויס דער פרעמיע, ווען ער האט אויסגעדרוקט דעם אינט

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער דעמאָקראַטישער געזעטן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בעשטעלט מאַנאַטליכע אָדער נישט צוריקגעשיקט.

דרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. pocz. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57. אַדמיניסטראַציע 47.

די הייליקהייט געפאהר

פון הונגער און יקרות.

די הייליקהייט פערעפעקטיוירן אויף א גערעטעניש זענען נישט מיין פרעהליכע. דער אונגעוועניכער קאַלטער פריהלינג און אָנהויב זומער מיט די כסדר'דיגע רעגנס, שטורעמס האָבען זיך געטון דאָס זייערינע...

די אייגיגע פרעסט איז, דאָס די צרה איז אַנאַלגעמיינע—אַנאַלאַיראַפּאַיישע און נישט דוקא בײַ אונז אין פוילען. און צרת־רבים איז חצי־נחמה.

לייכטער אָבער דערפון חערט נישט—נאָר פערמעהרט שווערער; צו אַלע חירטשאַפטליכע צרות אין אייראָפּאַ פעהלט אונז נאָך אַנאַלאַגערעטעניש.

די ידיעות פון אַלע עסען אייראָפּאַ הענען צושטאַנד פון דער לאַנדחירטשאַפט בײַ די הייליקהייט נישט נאָרמאַלע חעמער־אומשטענדען חעלפן מען אומרוה. פון זאָרג סיי בײַ די רעגירונגס־פיהרער אין אַלע לענדער פון אייראָפּאַ. סיי בײַ דער דאָרפישער און שטאָטישער בעפעלקערונג.

די רעגירונגען זעהען פאַראויס אַנאומגעהויער שווערע עקאָנאָמישע סיטואַציע אין מלוכה־שען מאַסשטאַב; זייערע בודזשעטען חעלען מחמת דער אומגערעטעניש, חאָס סען אָנקומען, נישט סענען געדעקט חערען, ווי חעלען נישט קענען אויספעלען די מלוכה־חירטשאַפטליכע אויפגאַבען; דער עכספּאָרט חעט זיך מיזען פערקלענערן ביז א מינימום; מען חעט מיזען אָנהומען צו אַנאַימפּאָרט און דאָס מאָל מען מעגליך זיין, אז מיזאָל נישט זיין פון חאַנען צו רעכענען אויף אימפּאָרט, חייל אַלע לענדער אין אייראָפּאַ חעלען ליידען פון דער זעלבער אומגערעטעניש און חעלען אַלען אויסמיזען אויף פרעמדע תביואה.

די פּויערישע בעפעלקערונג חעט נישט האָבען אין פאַל פון אַנאומגערעטעניש נישט חאָס צו פערקויפען, נישט חעמען צו פערקויפען צוליב דער פּעראַליטונג, חאָס סען אייגערעטען אַלס רעזולטאַט פון דער אומגערעטעניש בײַם געברויכער.

מיט אַיין חאָרט: סיין פרעהליכעס דערחאַרט אונז נישט פון הייאָהריגען נישט־געראָטענעם זומער; דער עולם ריכט זיך פשוט אויף א חונגער.

מען דאַרף, פערשטעהט זיך, זיין צוגעגרייט צו אַלץ; ס׳טען אויך מעגליך זיין, אז ס׳חעט זיך נאָך פערריכטען. און מען חעט ערזיס בשום־ווען; אָבער בעסער, אז מען ריכט זיך על כל צרה שלא תבא—אזוי מען געכט אָן מיזלען פאַראויס.

די לענדער, וועלכע זענען מעהר אויסגעשטעלט אויף אַנאומגערעטעניש, זענען די, וועלכע לינען איז צענטראַל־אייראָפּאַ. ד. ה. אַלזאַ, פּוילען, לעטלאַנד, ליטע, דייטשלאַנד א. א. ה. דאַנעבען די לענדער אין מזרח־אייראָפּאַ געפינען זיך אין א בעסערער לאַגע, דערהויפט סאָוויעטען־רוסלאַנד. אויף וועלכער מען חאָפּט אפילו אין א נואל ומשיח בעת דעם אומגערעטעניש; מען רעכענט אויס, אז סאָוויעטען־רוסלאַנד וועט נעסטט אויף דער מריקעניש איז איהרע דרום־געביטען (אוקראַינע, סרים, קאַוקאַז), דאָך מענען עקספּאָרטירען פיל תביואה פון מערב־אייראָפּאַ.

דאַנעבען אין די דרום־געביטען פון אייראָפּאַ חערשט, לויט די ידיעות, חאָם קומען אָן, א טריקעניש. הגם די טעמפּעראַטור איז דאָרט הייאָהריגער, ווי אַלע יאָהר.

א טריקעניש איז אויך אין אייניגע לענדער פון אזיען, דערינען אויך אין פאַלעסטינאַ.

פון פערפלייצונגען לייט אויך דייטשלאַנד.

חאָם שייר פּוילען זענען מיר דאָ אַלזאָ עדות אויפ׳ן אָרט פון די כסדר'דיגע מעלטען, רעגענס אזי שטורעמס אין לאַנד. מיר לייענען חענען ד״ם טאָג־טעגלעך אין די צייטונגען.

מיר שעהען אַלזאָ, פאַר נישט פרעהליכע פערעפעקטיוירן בנוגע אָם הייאָהריגען געראָטענעם — אָדער בעסער נעזאָגט — אומגערעטעניש, אזי אין מען דאַרף זיך בעצייטענס פערקלערען חענען הייפס־מיטלען.

א. ג.

דער יודישער „פאַווסטאַניעץ"

דער 90־יאָהריגער משה גרינזייט, וועלכער איז פאַריגע וואָך געשטאָרבען אין לעמבערג

פאַריגע וואָך איז אין לעמבערג אין עלטער פון 90 יאָהר געשטאָרבען דער פּאָדקאַמיענער יודישער אינטואיטיווער משה גרינזייט, וואָס חאָט זיך בעפעליגט אין דעם גרינזייט, חאָט חאָט זיך בעפעליגט אין 1863 און חאָט דערבײַ אַרויסגעוויזען א זעלטענע מסירת נפש, אזוי, אז עס איז כדאי חעגען דעם לעבען און קאַמף פון אַ דעם יודישען פאַוסטאַניעץ אַביסעל ברעטער זיך פאַצושטעלען.

דאָס איז געווען א יוד, חאָס חאָט מיט זיך פערקערפּערט דעם יודישען מסירת נפש, דעם עקשנות אין קאַמף.

געבוירען בײַ חסידישע עלטערן אין משה גרינזייט געוואָרען דערצויגען שערפנג־רעליגיען. הגם ער חאָט שוין צו 18 יאָהר געטט׳ט מער א עלוי, חאָט דאָס איהם פונדעסטוועגען נישט געשעדט צו לערנען א פאַך און צו ווערען א פּראָדוקטיווער מענש, וועלכער חערעוועט שווער און ביטער אויף זיין שעיקעל ברויט. אזוי איז ער געוואָהנט געחען פון דור דורות, אזוי חאָבען זיך נוחג געווען זיינע עלטערן, די חסידים און חאויל־לערנער, חאָט זעגען דערבײַ אויך געווען בעלי מלאכות און ערליך פּערדינע זייער פרנסה. אזוי חאָט זיך אויך משה גרינזייט אויפגעפיהרט.

אַלס בעל מלאכה איז משה גרינזייט ארייגגעקומען אין פּאָדקאַמיענער גראַפ׳ס פּאַלאַץ. ער חאָט אין משך פון א קורצער צייט געוויזען צו נעהמען פאַר זיך דעם צוברוי פון הויף און מען חאָט איהם בעצרעכט פאַר א פרשנד פון דער שלאָכטן.

משה גרינזייט איז אין גראַף׳ס פּאַלאַץ בעצרעכט געוואָרען פאַר א קלוגען, ערליכען מענש. דער הויף חאָט זיך צו איהם בעצויגען מיט דרך ארץ און ליעבע. חעל משה גרינזייט איז געווען אויפריכטיג. ער איז נישט געווען קיין שנדערער בײַ זיך אין דער חצר און א שנדערער בײַם פריץ אין דער חצר. ער חאָט קיין מסקע נישט געטראָגען.

אויך משה גרינזייט חאָט זיך אין גראַף׳ס פּאַלאַץ געפיהלט, חי א אַנגענער. ער חאָט זיך קלאָר פאַרגעגעבען חשבון דערפון, אז ער חערט דאָרט בעטראַכט חי א מעגש מיט לעבען גלעך און נישט, חי יענער סגושם־דיגער שיף פון „מאַשעפּס", וועלכע דער פריץ פלעגט פעגד חאָבען בתכלית השנאה. די בעציהונג פון גראַף׳ס הויף איז צו משה גרינזייט געחען א אידעאַלע. מען חאָט איהם געגלויבט, מען חאָט געוואוסט, אז משה חאָט ליב די ערד, אויף חעלכער ער איז געבוירען און דערצויגען געחאָרען, אז ער איז גרייט מקריב צו זיין זיין לעבען מאַר דער דאָזיגער ערד, מיט וועלכער ער איז אַנגעוויפּגעקניפּט אין אָרגאַניש צוזאַמענגעוואַקסען.

משה גרינזייט חאָט געשפּילט אין פּאַלאַץ די ראָל פון דעם „פערבינדונגס־אָפיציר" און חאָט בײַ יעדער געלעגענחייט געוויזען זיין צוגעבונדענקייט און געטרישאַפט צו זיינע גישט־יודישע שכנים.

גאַנצע טעג חאָט ער שווער געאַרבעט, בײַ נאַכט געזעסען על חתורה ועל התורה, אין דער פרעמדער צייט חאָט ער געאָעמעט די לופט פון זיין גישט־יודישער סביבה און ער איז געחאָלען דער, וואָס חאָט בעוויזען צו שאַפען דעם הארציגען קאָנטאַקט צווישען דעם גרעפליכען חויף און די יודישע אומגעגעגער.

דערבײַ אָבער חאָט ער אָבגעהיטען אין זאַך און פון איהר חאָט ער גישט סותר געווען אפילו אויף א קוצו של יוד. דאָס איז געווען זיין — יודישקייט.

ער חאָט בעוויזען, אז דוקא ער, דער חסיד, פרומער יוד און חאויל־לערנער פערשטעהט, חי אזוי צו העלפען די בעלי חבתים פון דער ערד, וואָס זענען אונטערגעכט פון פּוילען׳ס שונאים. אין עגשטענדערען מאָמענט חאָט משה גרינזייט בעוויזען, אז ער איז גרייט מקריב צו זיין זיין לעבען מאַר דער דאָזיגער ערד, מיט וועלכער ער איז אַנגעוויפּגעקניפּט אין אָרגאַניש צוזאַמענגעוואַקסען.

משה גרינזייט חאָט געשפּילט אין פּאַלאַץ די ראָל פון דעם „פערבינדונגס־אָפיציר" און חאָט בײַ יעדער געלעגענחייט געוויזען זיין צוגעבונדענקייט און געטרישאַפט צו זיינע גישט־יודישע שכנים.

גאַנצע טעג חאָט ער שווער געאַרבעט, בײַ נאַכט געזעסען על חתורה ועל התורה, אין דער פרעמדער צייט חאָט ער געאָעמעט די לופט פון זיין גישט־יודישער סביבה און ער איז געחאָלען דער, וואָס חאָט בעוויזען צו שאַפען דעם הארציגען קאָנטאַקט צווישען דעם גרעפליכען חויף און די יודישע אומגעגעגער.

דערבײַ אָבער חאָט ער אָבגעהיטען אין זאַך און איהר חאָט ער גישט סותר געווען אפילו אויף א קוצו של יוד. דאָס איז געווען זיין — יודישקייט.

ער חאָט בעוויזען, אז דוקא ער, דער חסיד, פרומער יוד און חאויל־לערנער פערשטעהט, חי אזוי צו העלפען די בעלי חבתים פון דער ערד, וואָס זענען אונטערגעכט פון פּוילען׳ס שונאים. אין עגשטענדערען מאָמענט חאָט משה גרינזייט בעוויזען, אז ער איז גרייט מקריב צו זיין זיין לעבען מאַר פּוילען׳ס פרינצעסין און אונאבהענגיגקייט.

געקעמפט חאָט ער מיט דער אמת־יודישער מסירת נפש, מיט דער קדוש־השם־אָפּערוויליגקייט מיט א זעלטענער נעד. ער חאָט זיך קיין מאָל נישט געגעבען, אפילו אויף א מעגלעכקייט, אז ער חערט דערפון בעטראַכט חי א מעגש מיט לעבען גלעך און נישט, חי יענער סגושם־דיגער שיף פון „מאַשעפּס", וועלכע דער פריץ פלעגט פעגד חאָבען בתכלית השנאה. די בעציהונג פון גראַף׳ס הויף איז צו משה גרינזייט געחען א אידעאַלע. מען חאָט איהם געגלויבט, מען חאָט געוואוסט, אז משה חאָט ליב די ערד, אויף חעלכער ער איז געבוירען און דערצויגען געחאָרען, אז ער איז גרייט מקריב צו זיין זיין לעבען מאַר דער דאָזיגער ערד, מיט וועלכער ער איז אַנגעוויפּגעקניפּט אין אָרגאַניש צוזאַמענגעוואַקסען.

משה גרינזייט חאָט געשפּילט אין פּאַלאַץ די ראָל פון דעם „פערבינדונגס־אָפיציר" און חאָט בײַ יעדער געלעגענחייט געוויזען זיין צוגעבונדענקייט און געטרישאַפט צו זיינע גישט־יודישע שכנים.

גאַנצע טעג חאָט ער שווער געאַרבעט, בײַ נאַכט געזעסען על חתורה ועל התורה, אין דער פרעמדער צייט חאָט ער געאָעמעט די לופט פון זיין גישט־יודישער סביבה און ער איז געחאָלען דער, וואָס חאָט בעוויזען צו שאַפען דעם הארציגען קאָנטאַקט צווישען דעם גרעפליכען חויף און די יודישע אומגעגעגער.

דערבײַ אָבער חאָט ער אָבגעהיטען אין זאַך און איהר חאָט ער גישט סותר געווען אפילו אויף א קוצו של יוד. דאָס איז געווען זיין — יודישקייט.

ער חאָט בעוויזען, אז דוקא ער, דער חסיד, פרומער יוד און חאויל־לערנער פערשטעהט, חי אזוי צו העלפען די בעלי חבתים פון דער ערד, וואָס זענען אונטערגעכט פון פּוילען׳ס שונאים. אין עגשטענדערען מאָמענט חאָט משה גרינזייט בעוויזען, אז ער איז גרייט מקריב צו זיין זיין לעבען מאַר דער דאָזיגער ערד, מיט וועלכער ער איז אַנגעוויפּגעקניפּט אין אָרגאַניש צוזאַמענגעוואַקסען.

רומעניען איז אַ גן עדן פאַר יודען...

אַזוי ערקלערט די רומענישע רעגירונג דעם אַמער. יודענטום

בוקאַרעשט, (יט״א). דער אַמעריקאַנער מיליאָנער מיסטער רוס האָט אויסגעגעבען דעם וויכטיגן פּרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער אַסאָציאַציע פון רומעניען יודען און אַמעריקע, ה׳ לעאָן פּישער, א דעקלאַראַציע פון ישר דאַנקבאַרקייט פאַר די רומענישע יודען און אַמעריקע. ה׳ פּישער האָט די דאָזיגע דעקלאַראַציע אויסגעאַרבעט מיט אַ גאַנץ שיר דער אַמעריקאַנער אינטערעסענטן. דער מעכטיגער פון ישר דעקלאַראַציע; און פאָלגענדער: „דורכמעגלעך חשב רונג אַלע שטאַלאַכען צו פיהרען בעזיג די מיגרעדיטנטען א פּאַלאַסטינע, אַנטלעדיגט פּעראַלעסטען גוטס.

אויפרעכטיגע שפּרעכרעדלעכקייט. א רעאַלע און פּלישטענדיגע, צווישען די מוגרעדיטנטען און דעם רומענישען עלעמענט אין אומע פון די הייפטשטרעבונגען פון פאַר דער לאַנדלעכער אַנטוויקלונג פון גרויס רומעניען. די געפונדען פון דער רעגירונג פון נאַר דער מלחמה האָט צו לעזען זיך מאַנדעטערט צוגעקרעט דורך דער פערשטענדניש צווישען דער לאַנדלעכער אַנטוויקלונג פון דער אַמעריקאַנער אַסאָציאַציע.

אויפ׳ן אַנדערן זייט, אַלס אַ רעאַלע און פּלישטענדיגע, צווישען די מוגרעדיטנטען און דעם רומענישען עלעמענט אין אומע פון די הייפטשטרעבונגען פון דער אַנטוויקלונג פון דער לאַנדלעכער אַסאָציאַציע־פּעראַלעסטען גוטס.

אויפ׳ן אַנדערן זייט, אַלס אַ רעאַלע און פּלישטענדיגע, צווישען די מוגרעדיטנטען און דעם רומענישען עלעמענט אין אומע פון די הייפטשטרעבונגען פון דער אַנטוויקלונג פון דער לאַנדלעכער אַסאָציאַציע־פּעראַלעסטען גוטס.

ער האָט נישט געעמפּפעלט די געזעטצען און אויסגעגעבען אַ „קוריער" פון דעם לאַגער פון די פּאַלאַשעאַנעס און איז יעדע רגע געווען אַנגעגעשטעלט מיט׳ן לעבען, פונדעסטוועגען האָט ער דערויף נישט געקוקט און האָט העלדיש געקעמפט פאַר דער בעפרײַאונג פון דער ערד, אויף חעלכער ער איז געבוירען און דערצויגען געחאָרען און מיט חעלכער ער איז געווען אַנוויפּגעחאַקסען. פאַר זיינע העלדישע מעשים האָט ער זיך בײַ די „פּאַוסטאַניעס" פערדינט דעם מיטעל פּעדעמע־רוטשניע.

אַלס געטרייער פּאַטריאָט האָט ער געלעבט און אַלס אַזעלכער איז ער געשטאָרבען.

ענערגיע, קאַפּף־לוסטיגקייט און אויסגעהאַלטענקייט.

ער האָט נישט געעמפּפעלט די אַ געוועהנליכער סאָלדאַט. ער איז געווען אַ „קוריער" פון דעם לאַגער פון די פּאַלאַשעאַנעס און איז יעדע רגע געווען אַנגעגעשטעלט מיט׳ן לעבען, פונדעסטוועגען האָט ער דערויף נישט געקוקט און האָט העלדיש געקעמפט פאַר דער בעפרײַאונג פון דער ערד, אויף חעלכער ער איז געבוירען און דערצויגען געחאָרען און מיט חעלכער ער איז געווען אַנוויפּגעחאַקסען. פאַר זיינע העלדישע מעשים האָט ער זיך בײַ די „פּאַוסטאַניעס" פערדינט דעם מיטעל פּעדעמע־רוטשניע.

אַלס געטרייער פּאַטריאָט האָט ער געלעבט און אַלס אַזעלכער איז ער געשטאָרבען.

יודישע פיהרער אויף דער „אַגענץ"־בעראַטונג

סורצע כאַראַקטעריסטיק פון יעדן אַנטיל נעהמער פון ראובן בריינין

דער בריטישער שריפטשטעלער ראובן בריינין, אַזוי׳ר חויך־געשעטצטער מיטאַרבעטער, חאָט לעכבור דער ערשטן־סעקציעס־נעקומענער בעראַטונג אין לאָנדאָן אָנגעגעבן דער „יודישער אַגענץ", פערשפּענדיגט אין גיו־יאָרקער „מאָג" אַ גרויסן אַרטיקעל, געווידמעט דער דאָזיגער וויכטיגער יודישער צוזאַמענקונפט. מיר נעהמען אַרויס פון דאָזיגען אַרטיקעל קורצע כאַראַקטעריסטיקעס פון יעדען פון דע, וואָס חאָבען זיך געפעליגט אין דער קאָנפערענץ.

די רעד.

I.

ד״ר חיים וויצמאַן

בויגיג און קלאַסיש אין זיינע מיטען, אָמער מעטט און בעשטימט אינ׳ם פונקט פון זיין ציל: אויפצובויען ארץ־ישראל אינ׳ם ציוניסטישען געמט. פול קאַפּריזען, מאָמענטאַנע, אימפּרעסיאָניס־טישע שטימונגען און צוגלייך בעזיצט ער אַנ׳אינטערעסע גרעדזלר. רעאַל פּאָליטיקער, נעמט פאַר׳ן ציוניזם פון דער שעה, חאָט ער קען, חאָט עס לאָזט זיך נעמען, און חיטער זאָל גאָט זערגען.

וויצמאַן איז אַלען געוועזען אַ׳ריימער ציוניסטישער פרומער, א שוואַרמער אויף א בוידעם אין גענף, געווען זעהר פּאַלקס־טיפּליך, א גוטער ברודער, א מיטער חבר, ציוניסטיש רעוואָליוציאָנער נע־שטימט, קאַפּאַליסטיג.

געווען —

איצט איז וויצמאַן מעהר געגוגיג צו די גבירים, צו מאַכט, צו אויטאָקראַטיע; איז ניכטערער געמעסיגער געוואָרען.

מעהיג און שלאַגפערטיג.

קיין צוטמעל נישט, אז זיין פערזענ־ליכער אינגלוס אויף די מלטי מיליאָ־נערען פון דער קאָנסערוענץ חעט זיין א שטרענג ציוניסטישער, א זאַכליכער און א גוטיגער אין דער שעה.

II.

אַלפרעד מאַנד

א סינאָן פון בריטישען פּאַטריאָטיזם, און גרויס־אינדוסטריעלען שאַפען־קראַפט און פון פּראַקטישען ציוניזם. מאַנד קען און וועט געגוי אַלע ריכטונגען אינ׳ם ציוניזם. אַלע שטרעבונגען פון אונזער קולטורעלען רענעסאַנס, איז בעקאַנט מיט אַלע מאָדערנע סאָציאַלע פּראָבלע־מען. אַ׳אינטעלעקטועלער און פּראַקטי־שער דענקער און טערמינען אין לענגע שורות און ציטערן. אין פילוזאָפיע און זיינע בעציהונגען. לייכט אויף א שפּרונג. פון ליבעראַליזם צו קאָנסערוואַטיזם. קען אנהענגער פון מוסע, פּערגליוויר־טע מאַרמעלעס. שטענדיג געטריגען פינ׳ם צייט־גייסט און דאָך אונגעהאַלטען, אונ־געצוויפעט אין גחיטע גרעניצען.

מאַנד בעהערט געוויסערמאַסען צו דער גוטסיגער משפחה פון א וואַלטער ראַטענאַו, נאָר פיל מעהר יור אַלס דער לעצטער איז געווען. א גרויסער געגיגע פאַר׳ן ציוניזם, וועלכער חאָט איהם חירקליך דורכבעדרונגען. א מענש, וואָס איז געוואוינט צו איבערדעצען גערא־קען און מעשים.

מאַנד׳ס אינגלוס אויף דער יודישער אַגענטור אין ציוניסטישער ריכטונג און זיין וועט זיין פּוביעקטיוו. זיין נעמער מיטעל לאָרד וועט איהם צוגעבען דאָ און ריין פון די גרויס־אינדוסטריעלער אָהן טיטלען.

III.

דזשיימס ראַמשילד

ערצויגען אין א ציוניסטישער אַטמאָס־פערע פון זיין פאָטער אַדמאָנד (הגדיב חידוש) און אין דער עכט יודישער אַט־מאָספערע פון זיין מוטער, די טאָכטער פון׳ם פראַנקפורטער פרומען ראַטשילד. דורך און דורך ציוניס, סאָרטמען און מאַנאַסט. ער קען העברעאיש, ליבט די יודישע מעסען, חאָט בעציהונגען צו לי־טעראַטור און קונסט; איז בעקאַנט אין אַלע ציוניסטישע און סתם יודישע פּראָ־בען און פּראָבלעמען. קען פערזענליך אַלע פיהרער און גרעסערע גוטסער אינ׳ם מאָדערנע יודענטום. פּעראַמבולירט אין זיך די קאַפּריזען פון א גאַרען און פון א גאַנטעמען. סרעדיציאָנעל, בעלעב־טעס מיט אַ׳אַלטער ירושה און דענקט אין פרעמד מערמינען, בענוצט צו יודי־שער רענעסאַנס טרומערמען. אַ׳נאַ־שאַטער און שאַרפער קריטיקער פון יעדער אַרט אַטמיליאַציע און „אַלרי־טיזם". לעבט בעשטענדיג, צוריקגעציגען און ווירקט יודיש, וואו ער קען, אָבער נישט אויפאַליג. הערט זיך עגעגס נישט אין די אויגען.

IV.

יעקב וואַסערמאַן

איינער פון די דירעקטאָרען אין דער דייטשער רעכסבאַנק. א קלאָרער, אין צימער דענקענדער, קאָם. א מען מיט א חשען בליק פאַר מאָדערנע הירטשאַפט־ליכע פראָבלעמען. א שטרענג דיסציפּלי־נירטער גייסט, און דאָך נישט אָהן שוואונג, אָהן פאַנטאַזיע. יודישע חריפות און דייטשע גרינדליכקייט. קיין ציוניסט, אָבער שטודירט ארץ־ישראל, וועלכע ער חאָט בעזוכט נישט לאַנג, און זיי ציו־ניסטישע חירטשאַפטליכע פּראָבלעמען, א מען פון פרישער, אונטערגעטונגס־לוסטיגער ענערגיע, ניכטערן, אָבער נישט אָהן סאָציאַלע פאַנטאַזיע. ער האָט פלינק בעגריפען דעם ציוניזם אַלס א וועלט־פּראָבלעם. איז קאַלט און געטאָס־טען אין זיין אויסערליכען בענעמען, אָבער נישט אָהן נעמיט.

V.

לואי מאַרשאַל

קאָנסערוואַטיוו, א ביסעל קידער־ווידער מיט דעם ציטטיגיס. א וועצערען אין יודישער עפענטליכער אַרבייט, גוט בע־קאַנט מיט די פּראָבלעמען פון׳ם וועלט־יודענטום, א פיהרער, אַ׳אויטאָקראַט, א ברייט יודיש הארץ, א שאַרק פּראָבלע־מען־ווערליכקייטס־גייפיהל, בעשטימט, עקשנות׳דיג אין זיין פיהרערשאַפט, כאַ־ראַקטערפעל, איפּפּוליסיוו, אין אַנדערע, אָבער אָפּגעשטאַנען פון דער פּראָגרעס־סיווער יודישער געדאַנקען־וועלט. ער געהערט מיט רעכט צו דער קליינער אַהל וועלט־יודען, וואָס לויגען זייער ווייט אויף דער עפּאָך, אָבער צוגלייך א ביסעל פּראָוויזאָריש און חיטע, גאַנץ חיטע מיט׳ן אייראָפּעאישען געפיליעלטען גדאַנק: מעהר פּאַטריאָטיש אַלס דינאַמיש אין זיין פיהרערשאַפט. ערנסט און עהר־ליך אין זיין בעציהונג צו ציוניזם, ווערען דעם, וואָס ער בעטאָנט ציוניזם אַלס א וועלט־פּראָבלעם. איז קאַלט און געטאָס־טען אין זיין אויסערליכען בענעמען, אָבער נישט אָהן נעמיט.

VI.

פעליקס וואַרבורג

זיין אייגערליך וועזען איז מעהר אי־דעאַטיש, ווי אַמעריקאַניש. אַ׳אינטע־ליגענטער, דענקענדער און פיהלענדער יוד, מיט ווייטע האָריזאָנטען. איז פער־אייגענטלעכט אינ׳ם אויפבוי פון ארץ־ישראל, חאָט זיין אין געפיהל פאַר דער קולטורעלער אויפגאַבע פון ציוניזם (ווי דאָס בעווייזט זיין בעזונדערער אינטע־רעס פאַר׳ן העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים). זוכט בעציהונגען צו די גרויסע יודישע מאַסען. איז חיטן, פיין, דזשענטעלמענישע אין פערקעהר מיט מענשען. ער פלידטעט מיט פילאַזאָפישע, רעליגיעזע און סאָציאַלע געדאַנקען. איז נישט שווער בעאייגפלוסט צו זיין־ען פון געחיטע זייטען, זאַכען און מענשען, איז א קאַפּיטאַליסטישער ראַ־דיקאַליער.

VII.

דר. ל. ס. פרענקעל

א מען, חאָט האָט זיך פריהער גע־מאַכט א נאָמען אַלס א מעדיצינער, וואָס בעסעסטיגט זיך מיט סאָציאַלע פראַגען. מיט די פּראָבלעמען פון מאַלקס־געזונד־חייט. די לעצטע יאָהרען איז ער איינער פון די ווייטע־פּרעזידענטען אין דער מעטרע־פּאָליטען פערזיכערונגס־געזעל־שאַפט, אַ׳אַמט. וואָס ברענגט איהם שעגליך אין בעריהרונג מיט גרויסע צי־סען, מיט לעבעדיגע ווירטשאַפטליכע פראַגען פון גרויסען מערגען.

די לעצטע יאָהרען חאָט זיך דר. פרענ־קעל פּעראַינטערעסירט אין די פראַגען פון דער יודישער ערציהונג און איז גע־ווייסערמאַסען מעטיג אויף דעם געביט. איז שעטיג אין „דזשיינס, חאָט זיך פעראַינטערעסירט אין דער יודישער קאָ־לאָניזאַציע אין סאָוויעט־רוסלאַנד און חאָט עס בעזוכט און שטודירט.

די גאַנץ לעצטע צייט חאָט ער בע־זוכט. אַלס איינער פון די עקספּערטען ארץ־ישראל, און חאָט זיך שטאַרק פער־אינטערעסירט מיט׳ן אויפבוי פון ארץ־ישראל, איז א בעגלייט־שטעלן פון דער מאַרשאַל־זון־מיסטעס.

לאַיד דזשאַרזש גרייפּס שטאַרק און אַלפרעד מאַנד׳ס

לאָנדאָן. (יט״א). צוליב דעם, וואָס אַלפרעד מאַנד חאָט בעשאָסען דעם טיטעל לאָרד, וועלען אין וואַלפּרזון קאַרמאַרטען, וואו מאַנד און גשוואַרען אויסגעוואַקסען און עגלישען פאַרלאַ־מענט פאַר זיין גאַמענדונג אַלס לאָרד, אויבן פאַרקאַפּען אַ נייע וואַלען אויס פון׳ם קרייז פון דער מאַנד, וועלכע וועט אויפ׳ן אָרט פון דער דאָזיגער אַרויסגעקומען אין דער לאָרדהויז.

אויף אויבעם אַ וואָרל מיטינג און פאַרבאַמטען אין אַרויסגעשטעלטען מיט אַ ריגע לאָרד דזשאַרדזש, אַנגרייפענדיג שטאַרק לאָרד מאַנד׳ס מעשים, וועלכע און דעם זעלבען וואָכנטאָג מיט אַנ־ען בעג פרוהער אַרויסגעשטעלטען מיט אַ ריגע אַנטוויקלונג פאַר אַ פאַרוואַס פון דער מאַנסטערוואַטער פאַרמע. „בלויז דער שאַלם, וואָס אַ מענש גע־הערט זיין גאַכען", האָט געזאָגט לאָרד דזשאַרזש, „און נאָך נישט קיין געגענע־

לאָנדאָנער טאָגעבלאַט

דער דעמאָקראַטישער געזעטן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בעשטעלט מאָנאַטליכע אָדער נישט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. pocz. 16 :דרעס
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57. אַדמיניסטראַציע 47.

די הייליקהייט געפאהר

פון הונגער און יקרות.

די הייאָהריגע פערעפעקטיוירן אויף א גערעטעניש זענען נישט מיין פרעהליכע. דער אונגעוועניכער קאַלטער פריהלינג און אָנהויב זומער מיט די כסדר'דיגע רעגנס, שטורעמס האָבען זיך געטון דאָס זייערינע...

די אייגיגע פרעסט איז, חאָס די צרה איז אַנאַלגעמיינע—אַנאַלאַיראַפּאַיישע און נישט דוקא בײַ אונז אין פוילען. און צרת־רבים איז חצי־נחמה.

לייכטער אָבער דערפון חערט נישט—נאָר פערמעהרט שווערער; צו אַלע חירטשאַפטליכע צרות אין אייראָפּאַ פעהלט אונז נאָך אַנאַלאַגערעטעניש.

די ידיעות פון אַלע עסען אייראָפּאַ הענען צושטאַנד פון דער לאַנדחירטשאַפט בײַ די הייאָהריגע נישט נאָרמאַלע חעמער־אומשטענדען חעלפן מען אומרוה. פון זאָרג סיי בײַ די רעגירונגס־פיהרער און אַלע לענדער פון אייראָפּאַ. סיי בײַ דער דאָרפישער און שטאָטישער בעפעלקערונג.

די רעגירונגען זעהען פאַראויס אַנאומגעהויער שווערע עקאָנאָמישע סיטואַציע אין מלוכה־שען מאַסשטאַב; זייערע בודזשעטען חעלען מחמת דער אומגערעטעניש, חאָס סען אָנקומען, נישט סענען געדעקט חערען, ווי חעלען נישט קענען אויספעלען די מלוכה־חירטשאַפטליכע אויפגאַבען; דער עכספּאָרט חעט זיך מיזען פערקלענערן ביז א מינימום; מען חעט מיזען אָנהומען צו אַנאַימפּאָרט און דאָס מאָל מען מעגליך זיין, אז מיזאָל נישט זיין פון חאַנען צו רעכענען אויף אימפּאָרט, חייל אַלע לענדער אין אייראָפּאַ חעלען ליידען פון דער זעלבער אומגערעטעניש און חעלען אַלען אויסמיזען אויף פרעמדע תביואה.

די פּויערישע בעפעלקערונג חעט נישט האָבען אין פאַל פון אַנאומגערעטעניש נישט חאָס צו פערקויפען, נישט חעמען צו פערקויפען צוליב דער פּעראַליטונג, חאָס סען אייגערעטען אַלס רעזולטאַט פון דער אומגערעטעניש בײַם געברויכער.

מיט אַיין חאָרט: סיין פרעהליכעס דערחאַרט אונז נישט פון הייאָהריגען נישט־געראָטענעם זומער; דער עולם ריכט זיך פשוט אויף א חונגער.

מען דאַרף, פערשטעהט זיך, זיין צוגעגרייט צו אַלץ; ס׳טען אויך מעגליך זיין, אז ס׳חעט זיך נאָך פערריכטען. און מען חעט ערזיס בשום־ווען; אָבער בעסער, אז מען ריכט זיך על כל צרה שלא תבא—אזוי מען געכט אָן מיזלען פאַראויס.

די לענדער, וועלכע זענען מעהר אויסגעשטעלט אויף אַנאומגערעטעניש, זענען די, וועלכע לינען איז צענטראַל־אייראָפּאַ. ד. ה. אַלזאַ, פּוילען, לעטלאַנד, ליטע, דייטשלאַנד א. א. ה. דאַנעבען די לענדער אין מזרח־אייראָפּאַ געפינען זיך אין א בעסערער לאַגע, דערהויפט סאָוויעטען־רוס־לאַנד. אויף חעלכער מען חאָפּט אפילו אין א נואל ומשיח בעת דעם אומגערעטעניש; מען רעכענט אויס, אז סאָוויעטען־רוסלאַנד וועט נעסטט אויף דער מריקעניש איז איהרע דרום־געביטען (אוקראַינע, סרים, קאַוקאַז), דאָך מענען עקספּאָרטירען פיל תביואה פון מערב־אייראָפּאַ.

דאַנעבען אין די דרום־געביטען פון אייראָפּאַ חערשט, לויט די ידיעות, חאָס קומען אָן, א טריקעניש. הגם די טעמפּעראַטור איז דאָרט הייאָהריגער, ווי אַלע יאָהר.

א טריקעניש איז אויך אין אייניגע לענדער פון אזיען, דערינען אויך אין פאַלעסטינאַ.

פון פערפלייצונגען לייט אויך דייטשלאַנד.

חאָם שייר פּוילען זענען מיר דאָ אַלזאָ עדות אויפ׳ן אָרט פון די כסדר'דיגע מעלטען, רעגענס אזי שטורעמס אין לאַנד. מיר לייענען חענען ד״ם טאָג־טעגלעך אין די צייטונגען.

מיר שעהען, אַלזאָ, פאַר נישט פרעהליכע פערעפעקטיוירן בנוגע אָם הייאָהריגען געראָטענעם — אָדער בעסער נעזאָגט — אומגערעטעניש, אזי אין מען דאַרף זיך בעצייטענס פערקלערען חענען הייפס־מיטלען.

א. ג.

לאַיד דזשאַרזש גרייפּס שטאַרק און אַלפרעד מאַנד׳ס

לאָנדאָן. (יט״א). צוליב דעם, וואָס אַלפרעד מאַנד חאָט בעשאָסען דעם טיטעל לאָרד, וועלען אין וואַלפּרזון קאַרמאַרטען, וואו מאַנד און גשוואַרען אויסגעוואַקסען און עגלישען פאַרלאַ־מענט פאַר זיין גאַמענדונג אַלס לאָרד, אויבן פאַרקאַפּען אַ נייע וואַלען אויס פון׳ם קרייז פון דער מאַנד, וועלכע וועט אויפ׳ן אָרט פון דער דאָזיגער אַרויסגעקומען אין דער לאָרדהויז.

אויף אויבעם אַ וואָרל מיטינג און פאַרבאַמטען אין אַרויסגעשטעלטען מיט אַ ריגע לאָרד דזשאַרדזש, אַנגרייפענדיג שטאַרק לאָרד מאַנד׳ס מעשים, וועלכע און דעם זעלבען וואָכנטאָג מיט אַ ריגע אַנטוויקלונג פאַר אַ פאַרוואַס פון דער מאַנסטערוואַטער פאַרמע. „בלויז דער שאַלם, וואָס אַ

לאדזער כראניק.

זאכט-דיזשורען אין די אפטייקען.

מינט דיזשורירן פאלגענדע אפטייקן:

ס. ליפיץ פטרזיקאווער 198, ס. מיל־ער פטרזיקאווער 46, גראשכאווסקי קאצמאנטונער 15. פערלמאן צינגל־ניצא 64, נישווירצווסקי אלעקסאנד־דאווסקא 37, יאנקיעלעווטש אלטער־מארק 9.

עלטערן זוכען זייער בן-יחיד.

(ג) די יודישע קהלה אין דעלאטין הענדעט זיך שריפטליך צו דער לאדזער קהלה מיט דער ביטע אין לאדז אויפ־זוכען א גיוויסען סאלאמאן (זמדע) בנ־רל, וועלכער איז אין עלטער פון 20 יאהר אונדזק קיין לאדז.

זיין 1925 איז פון איהם קיין שום ידיעה נישטא.

לויז-אקציע

פון די טראנספארט-ארבייטער

דער טראנספארט-ארבייטער-פעראין, לאגזוניצקא 4.12 האט ארויסגעשיקט צו די ארבייטסגעבער פאדערונגען הייבען הענכערען די שכירות פון די טראנספארט־ארבייטער מיט 50 און 25 פראצענט.

ביי די לויז-וועבער.

דער שפרינג בי די לויז-וועבער־מיסטער, וואס דויערט שוין א לענגערע צייט, האט אין א טייל פאבריקען זיך געענדיגט מיט א נצחון פאר די ארבייט־ער, און די ארבייט איז צוריקגעשטעלט געוואָרען.

דאגעגען בי א גאנצע רייה פאבריקען וועלכע וואו די פאבריקאנטען ווילען נישט נאכקומען די ארויסגעשטעלטע פע־דערונגען געהט דער שפרינג ווייטער.

וואס קומט פאר איז דער לאדזער קראנקען-קאסע?

צוליב וואס האט אויסגעבראכען דער שטרייק פון די פארמאצעווטען?

דער פאנפליקט איז א רעזולטאט פון דער גריפע-עפידעמיע. — אום צו קענען בעפריידיגען די מוזענדער קראנקע מיט רפואות האט די קראנקען-קאסע פעראריענט צו „מעכאניזירען" די אפטייקען. — קראנקען-קאסע-דאקטוירים פערשרייבען די גריפע־קראנקע רעצעפטען לויט פריהער בעשטימטע פארשריפטען. — „קראנקער נומער 1". „קראנקער נומער 5". — פארמאצעווטען זיך אפגע־זאגט צו זיין פעראנטווארטליך פאר די „מעכאניזירטע רפואות". — וואס זאגט וועגען דעם דער פרעזעס פון דער קראנקען-קאסע?

דער פאנפליקט איז א רעזולטאט פון דער גריפע-עפידעמיע. — אום צו קענען בעפריידיגען די מוזענדער קראנקע מיט רפואות האט די קראנקען-קאסע פעראריענט צו „מעכאניזירען" די אפטייקען. — קראנקען-קאסע-דאקטוירים פערשרייבען די גריפע־קראנקע רעצעפטען לויט פריהער בעשטימטע פארשריפטען. — „קראנקער נומער 1". „קראנקער נומער 5". — פארמאצעווטען זיך אפגע־זאגט צו זיין פעראנטווארטליך פאר די „מעכאניזירטע רפואות". — וואס זאגט וועגען דעם דער פרעזעס פון דער קראנקען-קאסע?

ווי אנגזעץ לעצטער אזא פעוואסט, האט צווישען דער דירעקציע פון דער קראנקען קאסע און די פארמאצעווטען אנגעשטעלט אויסגעבראכען א שארפער קאנפליקט, וואס האט דערפיהרט צו דעם, צו און אלע 6 אפטייקען פון דער קראנ־קען קאסע אין די צרכטע פון די פאר־מאצעווטען אפגעשטעלט געוואָרען. היות אז אין דעם ענין זענען פערוינטערע מ־זוגלעכע מיזענדער פערזיכער מע, וועלכע זענען אנגעווען אויף מע־דיצינישער הילף פון דער קראנקען קאס־סע אזוי ווילטען, אז דער ענין זאל גע־נלי בעלוילכען ווערען. מער דרוקען דא דערנעבער די ערקלערונגען, וואס מער האט־בען בעריכטען פון די אנזעהן־תר פון דער צייט, וואס ווערט א־נו ליכט אויף דער נאצער אנגעלעגנ־הייט.

— מיר פארמאצעווטען זענען פון ערשטען מאמענט אן, זיט די קראנקען־קאסעס זענען אין פלאץ ארגאניזירט געוואָרען, געשטאנען אויף א פאזיטיוו פלאטפארם בנגע די קראנקען קאסעס און אסמוח מוטגעהאלטען זיי צו פלאץ. אויב די קראנקען קאסעס האט זיך לעצ־טענס ערוואָרפען דעם צומוטן אויפ־צוגעבען דעם אין דער מיסטערדאקטער ארדנונג פון די אפטייקען, וועלכע בע־רוגען מעגליך העלפער 10 מיליאנען פער־זלערטע. די לעצטע 3 יאהר האבען מיר די לארזער אפטייקען פון דער קראנקען־קאסע פערוואנדלט אין ערשטקלאסיגע פערזיכערונגס אינסטיטוציעס, די בעדאר־לאנג אין געשטאנען צו לעבן אהנונג וועגען א רעגעסס, מעדיצין, אפ־טיק, אט די, וואס זיי פאקען וואטע, צערעטע א.ד.גל. — זיי דארפען דאס פונאנדערגיסען אין אנצינלעגען די נו־מערען פון די רעצעפטען! צו די דאקט־טוירים האט מען פאנאנדערגעשיקט א צוריקלאך זיי זאלען נישט שרייבען פאר ישראל רעצעפט לויט זייער יאהרען, לויט זיין ארגאניזם, לויט זייער אונדזוידיעלע נויטסטעג און פיזישע בערעכטיגונגען, נאר דאל אל־שרייבען א „גומער" — אויסגעם פון די 5, דעמאלטען אויף פאר קינדער.

די דאקטוירים האבען געגען דעם גוט פראטעסטירט, אדרבא. זיי האבען דאס אנגענומען בבור כרול, ווייל זיי האבען נישט קיין גרויסען אונטערשיד צו דער־האלטען די רעפטאציע פון דער קראנ־קען קאסע. אבער מער, פארמאצעווטען, צוזעהענדיג, וואס פאר א כאלאס עס איז געוואָרען אין די אפטייקען און דו ערשטע 3-2 טעג, וואס מען האט דאס אנגעפיהרט, צוזעהענדיג, זיי מען גוט גרייס מערזיצינען אהן שיף קאנדאל. האבען גלייך ערקלערט, צו אזוי ארבייט־מען ווייטער אין אומגלוק.

מיר האבען געגעבען צו פערשטעהן: יעלער און ארעטלוכער ארבייטען און אנגעשטעלטע אין דער דירעקציע פון דער קראנקען קאסע און דער מרקאנקען קאסע, אום אין קיין שום אופטנק נישט מעגליך.

וועגן עס האט אויסגעבראכען די גרי־פע עפידעמיע האבען מוזענדער פערזי־כערונג געדארפט גובע הולף קיין אר־בייטסלאזע פארמאצעווטען צוצוגעבען נעטץ, וועגען נישטא. אבר זעגען לא־קאלען אויסלעגן, צו מעהר פארמאצעווט־טען פאנען זיי נישט בעשטעמען, אבער עס איז דאך פארט אז'עפידעמיע און מען מוז גוך אין א ערעסטער צאהל רע־צעפטען צוגרייטען! און דא איז געקו־מען דער קאנפליקט.

אנשטאט רופען א קאנפערענץ פון די פארמאצעווטען און צוזאמען זיך מיישב זיין, ווי אזוי די ארבייט צו ארגאניזי־רען בשעת דער שפרינג, האט מען פלוצלונג ארינגעשריבן אין די אפטייקען א בליעטן פאפיר מיט 10 רעצעפטען: 5 פאר דערוואכסענע מענשען און 5 פארמלען פאר קינדער, נומערירט — נומער 1, נומער 2 און אזוי ווייטער ביז 5, פאר דערוואכסענע און 5 נומערען פאר קינדער. דער לויטער פון אפטייק־נעהמט זיי צו אויגען פון פערסאנאל און זאגט איהם אזוי: „זיט אזוי נעם און נעמט 10 גרויסע באלאנען, מושט צו־נויף און זיי לויט די נומערען צו 50—70 רעצעפטען מיט אמאל אין גוט זיי פא־נאנדערגיסען און פלעשער די מוזע־לער, וועלכע קאנען עמיאם לויפען אין שרייבען, נאנזיקלעך נישט האנדגיג לען אהנונג וועגען א רעצעפט, מעדיצין, אפ־טיק, אט די, וואס זיי פאקען וואטע, צערעטע א.ד.גל. — זיי דארפען דאס פונאנדערגיסען און אנצינלעגען די נו־מערען פון די רעצעפטען! צו די דאק־טוירים האט מען פאנאנדערגעשיקט א צוריקלאך זיי זאלען נישט שרייבען פאר ישראל רעצעפט לויט זייער יאהרען, לויט זיין ארגאנ־יזם, לויט זייער אונדזוידיעלע נויטסטעג און פיזישע בערעכטיגונגען, נאר דאל אל־שרייבען א „גומער" — אויסגעם פון די 5, דעמאלטען אויף פאר קינדער.

די דאקטוירים האבען געגען דעם גוט פראטעסטירט, אדרבא. זיי האבען דאס אנגענומען בבור כרול, ווייל זיי האבען נישט קיין גרויסען אונטערשיד צו דער־האלטען די רעפטאציע פון דער קראנ־קען קאסע. אבער מער, פארמאצעווטען, צוזעהענדיג, וואס פאר א כאלאס עס איז געוואָרען אין די אפטייקען און די ערשטע 3-2 טעג, וואס מען האט דאס אנגעפיהרט, צוזעהענדיג, זיי מען גוט גרייס מערזיצינען אהן שיף קאנדאל. האבען גלייך ערקלערט, צו אזוי ארבייט־מען ווייטער אין אומגלוק.

מיר האבען געגעבען צו פערשטעהן: מען איז ארעטלוכער אין, זיי דאס האלטען גיט געהאלטן קיין פרעמדע מענשען, נאר קרו־בים מין א צעצווונגענער משפחה, וואס האבען זיך לאנגע יאהרען ווידער צו־זאמענגעשראנען.

בנים עולם איז אפילו קשה, וואס איך, א ניו-יארקער ביירגער, מין דער דעלע־גאט פון ווילנער יודישע פען-קלוב. מען עפענט טויל און אויפרן, מען וויסט אבער וואס יודיש איז, מען פרעגט נישט מעהר, צי יודיש האט א גראמאטיק. (דער גאַרוועגישער קעניג האטקען דער זיבע־טער האט עס מיך אפילו יא געפרעגט, איז ער דאך דער פרעסער צוריקגעשטאנען, ווי יעדער קעניג). דער פלאנדער ראמא־ניסט בלאנק, וואס ציהט זיין יחוס פון נאנטען יאהרהונדערט, רופט זיך אן:

— מיר, שריפטשטעלער, גלויבען גיט אין קיין געגראמאטישען צענטער, גוט, זעהר גוט, וואס דער אמעריקאנער קע־לעגע אפאטאשו כערטרעט דעם ווילנער יודישען פען-קלוב.

די דאמען פיפקען דיקע ציגאַרען. לאזען קוימען רויך, אז מען זעהט מעהר קיין פנים'ער נישט. ס'הערען זיך נאר קולות. דורך דעם אפענעם פענס־טער לויפען פערבי הייסליכע פעלדער, אבער הייסערע ווילדער און ס'וויל אלץ נישט נאכט ווערען. מען רעדט פוילישע, יודיש, דייטש, ענגליש, מען פערגעסט, אז ס'איז האלבע נאכט, מען דארף געהן שלאפען.

— ווי קומט עס — חידושיש זיך א קאלאנע, — וואס די אטנוהאוינער אין גאַרוועגיע זענען פרעטעפאנטען? אזוי־גע ווייסע, אינטרויאיגע נעכט האבען מעהר שטכות מיט קאטאליזיזם, מיט האלב־פערשאטענע קאטעדראלען?

— אבער מיין הער, — צעלאכט זיך דער דייטש מארהאלץ — דער קאטאלי־זיזם איז לאנג פאנקראט!

— נישטא עפעס שענערס און טי־פערס, ווי קאטאליזיזם — פערטעדיגט דער קראקאווער יוד ברייטער דעם קא־טאליזיזם — [illegible]

משונע, אז מור זאלען פלוצלונג פער־פיהרען א קאמף אלוב דעם, וואס דו נייע פערארדנונג לאזן צונעמען די שטע־לעם בב אויגען פון אנגזעץ חברים, ווו עס וויל אנערעשען די קראנקען קאסע. גוון, דאס איז אן קאמף פון נעוויסען אין גשעלשאפטליכער פעראנטווארטליקייט.

ווען אין 3 אפטייקען האט מען זיך אבגעזאגט אזוי צו ארבייטען, האט די קראנקען קאסע אלץ 100 פארמאצעווטען מען אבגעזאגט פון די שטעלעס. דאן, נאטירליך, זענען מער געווארען אנגע־ווען אראבצוגעמען פון דער ארבייט דעם אויסרינען פערסאנאל פון די אנגעזעץ 3 אפטייקען.

אזא דאס איז דער תוך פון דעם קאנ־פליקט.

זאלען די לארזער ארבייטער מאכען אנרמעלען ווער עס איז געשלאגען אין ווער עס שטעהט אויף א געשלעגענעם־לכען שטאנדפונקט!

וואס זאגט וועגען סכסוך דער פרעזעס פון קראנקען-קאסע ה' קאלוזשינסקי

אין שיבלות מיט'ן סכסוך צווישען די פארמאצעווטען און דער קראנקען קאסע האט דער פרעזעס פון דער קראנקען־קאסע ה' קאלוזשינסקי ערקלערט, אז פרי צו לאנגען צושטעלען די נויטיגע צאהל מעדיצינען אין די לאנאלען, וואס עס בעזוצט די קראנקען קאסע, האט ער אויף א פערזאמלונגס זיצונג אנהויפ־גן ערקלערט, אז מען וועט מוזען אנטער־נעהמען צו א מעדאנזאציע פון דער אר־בייט. וויל אין געגענוואר וועט מען נוט לאנגען צושטעלען די געפארדערטע צאהל מעדיצינען. פון דער צווייטער זייט וואלט איין איצרונטקע פון כעדיצינען נעפראלט געווינקע אנגעשפארגען און אויך מיט דעם מאמענט האט די ירגאנ־קען קאסע זיך פערלאנגט בייט ארויס־נעמען די פערארדנונג. מעדיצינען צו־ברוטען האט מען געראפט זענען בע־שטימט פאר אינו צאלען, פאר אינזעץ פינדער, פרויען, ברודער און שוועסטער. מיר ווילען אונזער פאך נישט פראפע־נדרען, מאכען צו שאנד אין צו שפאנ־נען.

— אט אין וואס עס בעשטעהט דער קאנפליקט. מער זענען נישט ווילד אין עס איז א שרפה און מיר חאלטען זיך. ווי פערלעשער, מער זענען גרייט צו ארבייטען מיט אן נאכט, נישט אויף 2 שיכטען, נאר אויף 4 (נאטירליך דארף די קראנקען קאסע פערגאנגען פאר דער אופרונגער צייט) און מיר נצרענטרען, אז די פערזיכערונג וועלען בעקומען די מעדיצין שניל און פונקטליך לויט אינ־דיווידועלע רעצעפטען, אבער ארויסגע־גען אזא אונגעראנטירטליכקייט און דער ארבייט וועלען מיר נישט דערלאנ־גען. עס איז נישטא קיין שום כח און דער וועלט, וואס זאל אזא צווונגען ארויסצוגעבען רפואות נישט לויט קאנ־טראלטרעגע, אבער גאר קאלע־נעווארענע, בפרט נאר, אז די רפואות זענען בע־שטימט פאר אינו צלוון, פאר אינזעץ פונדער, פרויען, ברודער און שוועסטער. מיר ווילען אונזער פאך נישט פראפע־נדרען, מאכען צו שאנד אין צו שפאנ־נען.

— אט אין וואס עס בעשטעהט דער קאנפליקט. מער זענען נישט ווילד אין

וואס איז דער מצב פון דער פרעזעס פון קראנקען-קאסע ה' קאלוזשינסקי

אויף א פאנפערענץ מיט די פארמאצעווטען אין די לוטערס פון די אפטייקען, בע־שלאסען געווארען מיטן מערזיצינען פון פאראיס אנצוטרוטען, פרי צו בעפרייען די פערזיכערונג פון לאנגען וואַרטען און די אפטייקען און דשטמפלען צו פער־חוטען פון א גערדאנג בנים ארויסנעמען די מעדיצינען. מען האט דערזעהן צו־גערוים אזוי ווייט מעדיצינען בלוין אויף אין אונזער מעדיצינען, אפילו אזוי פיל מעדיצינען נישט קיין דער גאנצער אלץ מעהר איבער. — ארויף צו, חעכער צו צפון... מען קען משוגע ווערען פון די נעכט... די לבנה, א בלויפיגע, שטעהט אין א ווינקעל, און די ווייסקייט שרייבט יוגג און אלץ פון די בעטנאכט... אזוי האלט עס דעם גאנצען חודש יוני... הע־כער ארויף איז אלץ בעטנאכט אנדערש, אלץ... דער מענש מוז ווערען א מיסטי־קער... איהר, פרעמדע, קענט עס נישט פערשטעהן...

— פוועדענבורג איז אויך בעקאנט!

— פרעג איך איהם סתם אזוי. כ'האב ליב סווידענבורגען... אויך, אמעריקא־נער, איז ער פרעמד, איהר פערשטעהט איהם נישט... איהם דארף מען לייענען אין די ליטעראטור יוני־נעכט... און מיך ציהט נישט קיין אמעריקא... כ'וועל בעסער געפאהרען קיין עגיפטען...

— פארוואס עפעס פגיפטען? קוק איך ארויף צום גאַרוועגער.

כ' גלויב, אז כ'האב מן־הסתם דאר־אמאל געלעבט... מיט א צוויי, דריי טוי־זענד יאהר צוריק... אנדערש וואלט מין אזוי נישט געצוינען אחין... איך בין א טעפאָר...

ס'איז מיר געוואָרען אומהיימליך. כ'הב זיך אויפגעשאַרט פון פרעמדען און בין ארען אין מיין קופע. ס'בעטעל איז גרויען געמאכט, ס'בעטגעוואנט — חארמיל ווייס. איך אבער בין גלוזען וואך.

אפגלהאקטע ווערטער חאבען גע־קלאנגען אינ'ם פענסטער, אין דער טיר, איך גערופען.

עמיל, 17-טען מאי, 1928.

כ'שטופ זיך קוים ארויס פון קופע, אמעם אפ און בלייב שטעהן אין קאר־דער בייא אנ'אמען פענסטער. געבען מיר האקפט אויס א זעקסטיגער מאן, אנ־געשען, ווי ער וואלט זיך געקליבען צום גארד-פאל. ער איז א גארוועגער, ער ווייס, אז מיר פאהרען קיין אזלע צום פון-קאנגרעס און גרויסט נאך גישט קיין ווייסע — דאס הייסט נאך גישט קיין ווייסע געכט — נעמט זיך דער גארוועגער אלץ מעהר איבער. — ארויף צו, חעכער צו צפון... מען קען משוגע ווערען פון די נעכט... די לבנה, א בלויפיגע, שטעהט אין א ווינקעל, און די ווייסקייט שרייבט יוגג און אלץ פון די בעטנאכט... אזוי האלט עס דעם גאנצען חודש יוני... הע־כער ארויף איז אלץ בעטנאכט אנדערש, אלץ... דער מענש מוז ווערען א מיסטי־קער... איהר, פרעמדע, קענט עס נישט פערשטעהן...

— פוועדענבורג איז אויך בעקאנט!

— פרעג איך איהם סתם אזוי. כ'האב ליב סווידענבורגען... אויך, אמעריקא־נער, איז ער פרעמד, איהר פערשטעהט איהם נישט... איהם דארף מען לייענען אין די ליטעראטור יוני־נעכט... און מיך ציהט נישט קיין אמעריקא... כ'וועל בעסער געפאהרען קיין עגיפטען...

— פארוואס עפעס פגיפטען? קוק איך ארויף צום גארוועגער.

כ' גלויב, אז כ'האב מן־הסתם דאר־אמאל געלעבט... מיט א צוויי, דריי טוי־זענד יאהר צוריק... אנדערש וואלט מין אזוי נישט געצוינען אחין... איך בין א טעפאָר...

ס'איז מיר געוואָרען אומהיימליך. כ'הב זיך אויפגעשאַרט פון פרעמדען און בין ארען אין מיין קופע. ס'בעטעל איז גרויען געמאכט, ס'בעטגעוואנט — חארמיל ווייס. איך אבער בין גלוזען וואך.

אפגלהאקטע ווערטער חאבען גע־קלאנגען אינ'ם פענסטער, אין דער טיר, איך גערופען.

— ווער איז דען מיט טיקע א דיאלאג, אזוי־שען מענש און גאס... א דיאלאג, וואס געהט איבער אין א מאנאלאג...

— וואס דיאלאג, מאנאלאג — הארפט ארגין דער סאציאליסט שעראשעווטסקי — פאר מיר איז ביסטיק — רויך. אויב מיסטיק — רויך. אויב מיסטיג נעמט זיך נישט פון ענגלישען וואָרט „מיל־" — נאפל, — דארף עס אבער דערפון שטאמען...

אלע רעדען, איין לשון רייסט זיך ארען אין צווייטען און איבער די קעפ שטעט א גנודערי. ברייטער שרייט איבער דעם עולם:

— געסט, לפשל, אזא קלייניגקייט — אינדיע... א קאטאליק פערשפרייט אין אינדיע זיין גלויבען מיט דער הילף פון שולען און א פראטעסטאנט — מיט שפי־טאלען... און הי מינע הערען איז פער־הען מעהר גייסט, אין א שול, צי אין א שפיטאל?

— אבער דער קאטאליציזם איז דאך הינטערשטעליג — וויל דער דייטש נישט וויסען אין שלאג איבער דעם יוד — וואו דער פראטעסטאנטיזם זאגט חשנט „יו", נעמט עס דער קאטאליציזם א מוסגיג יאהר נאכצוזאגען דעם „יו"... און אויב איהר זוכט מיסטי ק, קאלעגע ברייטער, וועט איהר אין אייער יודישער קבלה מעהר געפינען, ווי אין קאטאלי־ציזם...

— גערעכט, גערעכט — שטימט אין דער בלאנדער האנט בלאנק און הערט נישט אויף צו פיפקען דעם ציגאר — נעמט אפילו אזא שטיק, ווי דער „דיבוק" בין איך גערעכט, קאלעגע אפ'שאשו?

כ'גיב אלץ צו מען האמבורגער קע־לעגע, אבי זיך ארויסצופלאנצען פונ'ם „דיבוק". אינער הערם מעהר נישט דעם צווייטען. פון דעם גערייכטען רויך רגי־סען זיך ווערטער אין דער ווייסער נאכט ארען. דער צוג נעמט גיהן מאמליכער, שטעלט זיך.

— עדענבורג.

ס'קומט מיר אויפ'ן זינען דאך מיפגי־שער פוועדענבורג.

קיין אסלא צום פע"ן-קאנגרעס

פון י. אפאטאשו

1. ווייסע נעכט.

ס'איז נטן אין אוועגד, ס'איז שוין גהן, עלף, און ס'חיל אלץ נישט נאכט ערען. ס'ווערט אומהיימליך. ד ער שנעל־ג בערלין — אלץ טראגט זיך צווי־שען שיינערנע בערג טונעל-אויגן, טו־נעל-אויס. דער וועג ווערט אלץ שמעלער לויפט אויף, דערמאנט א „סענדוויטש". ער געוויקסיקער, גארוועגער האט זיך דורכגעווערט, דורכגעהאקט א וועג צוי־שען די ריזיגע שטיינער און איז פער־בליבען א קינד. דאס זעהט מען אן די שטיבלעך מיט א סך פענסטער, גאניק־ליך, קארניזלעך, נעבויט מערסטענס פון חצלך. די שטיבלעך גיסען זיך צונויף מיט די שטיינערנע צעריסען, פאסען זיך נישט ארען אין דער פערוואקסענער נגעגענס. זיי זעהען אויס, הי אפגעפאלע־נע, הי פליצטיג פאר קינדער, וואו דערוואקסענע מענשען וואוינען זיך.

וואו ס'איז פאלט, טוקט אויף א שפיץ ליכט, מאכט ווייסער די געקא־לכטע שטיבלעך, מאכט ווייסער די אזוי אויך ווייסע בערגען, — די אריינסטע נעכטער, וואס האקסען אויף דער מאגע־שער ערד, דארפען אינגאנצען קיין ערד נישט. דער דרויסען איז פול מיט טראפענס ליכט, וואס הערט נישט אויף צו טריפען, לאזט נישט ארויס די נאכט זיין איהר בעהעלטעניש.

דער צוג לויפט.

איך זיץ מיט די פוילישע דעלעגאטען אין א קופע פאר אכט בענשען. דער פעגאנטער וואצלאוו שעראשעווטסקי א דרייער אלעיכשקער. קרוב צו זיבעציג, אין דער פוילישער הערען-דעלעגאט צום קונגרעס. א פלמגער, א ריכטודי־נער. ס'איז נישט קענטיג אויף איהם, אז

נעזעטען אין סיביר. נאך אין די זיבע־ציגער יאהרען האבען די רוסען איהם פערשיקט. ער דערצעהלט וועגען גאנצען, גערשוני, לענינ'ען, — אמאליגע חברים זיינע. קוקט בשעת מעשה דורכ'ן פענס־טער און פערגלייכט גארוועגישע שטי־קער ערד מיט פוילישע, רוסע און יעדען בוים, יעדעס גרעזעל בים נאמען. איינ־ביטען דערצעהלען כאפט זיך דער אל־טישער, אז ער האט נאך נישט אי־בערגעזעצט אין ענגליש זיין רעדע, וואס ער קלויבט זיך האלטען אויפן קאנגרעס. ער שלעפט פון אלע קעשענעס פאפיר־לעך, שרייבט, מעקט, הייזט מיר א פראַ־זע אן אנהויב, אן א סוף, און בעט כ'זאל איהם העלפען עס איבערזעצען אין ענגליש. כ'קען איהם נישט אייגרע־דען, ער זאל בעסער זיין דרשה חאל־טען אין פוילישע, — זאגן ענגליש וועט סיי-ווי-סיי קיינער נישט פערשטעהן. מיט איהם פאהרען, — דער ראפאניסט גע־שעל און דער קרישיקער ברייטער. מיר געטלען בין איך שוין בעקאנט. מיר האב־בען זיך פאר'ן פאפאהר קיין אסלא גע־פראגט אויף די הארש. יודישען ליטעראטען־פעראיין.

אין דער אפענער שיר פון אונזער קופע בעהיטזט זיך אז'אמעריקאנער. כ'דערקען איהם אן די קליידער, אן די אויגען, וואס קיקען יעדען אייגעם גלייך אין פנים ארען. ס'הערט מיר הטמלי־כער. דער אמעריקאנער איז ד"ר ליטש, — רעדאקטאר פון ניו-יארקער „פארוס" ד"ר ליטש נעמט זיך איבער, ווי יעדער אמעריקאנער, וואס ער פערשטעהט קיין איין שפראך נישט אחוץ ענגליש. שטע־כעלע דערצו אזוי גומטויג, אז מען

הוירסט זענען די דעלעגאטען קיין אסלא. כ'בעקען איהם מיט די פוילישע קאלע־גען. אויף שטום-לשון פרעגען די פוילי־שע דעלעגאטען דעם אמעריקאנער, צי קאנראד געפעלט איהם. ס'אפענע, קינ־דערישע פנים צעשמטכעלט זיך בעים ד"ר ליטש אזוי ער ענטפערט:

— כ'פאהר איצט פון לאנדאן, זיך געזעהן מיט דזשארדזש מור. מור האלט נישט פון קאנראדען, טענהט, אז אויב א שרייבער קען אוועקזארען זיין שפראך און גהויבען שרייבען אויף א פרעמדער, איז דער שרייבער קיין שרי־בער גישט.

מיינע פוילישע קאלעגען פיהלען זיך געשראָסען, בעזוארען דעם „יענקי" מיט צענדליגער טיטעלען פון קאנראדס ביכער און איך זעה, אז אין פוילען קען מען קאנראדען בעסער, ווי נאָרוידען.

ס'לויפט אן ד"ר ליטש'ס ווייב מיט א טעלעגראמע. די טעלעגראמע איז פון הענרי קענגי, דער רעדאקטאר פון „סא־טערדע ריוויו אף ליטעראטור". קענ־גי שלאגט מאר א מאנד פון 20 פוי־זענד דאלאר, חייסט גרינדען בנים הויפט פע"ן קלוב אין לאנדאן א ביורא מאר איבערזעצען. מען זאל איבערזע־צען די בעסטע ביכער פון אלע פעלקער און שראכען, וואס געהערען צום איב־טערנאציאנאלען פע"ן-קלוב.

דער עולם ווערט אויפגעמ־נערט רעדט העכער, אז מ'הערט איבער'ן גאנצן וואגען צוזייטשענס בעוואודערט מען, וואס די טעלעגראמע האט געכאפט ליבשן אין וועג, פון די צעצווונגענע קופען זיך רוקען מענשען. עס איז דער טעק־רעטאר פון דעטשען פען-קלוב דער ד"ר מארהאלץ און דער ראמאניסט האנס בלאנק. מען בעגריסט זיך, ווי אלטע בע־

נעהט ווייטער אן, חי דאס חאלטען גים געהען קיין פרעמדע מענשען, נאר קרו־בים מין א צעצווונגענער משפחה, וואס חאבען זיך לאנגע יאהרען ווידער צו־זאמענגעשראנען.

בנים עולם איז אפילו קשה, וואס איך, א ניו-יארקער ביירגער, מין דער דעלע־גאט פון ווילנער יודישע פען-קלוב. מען עפענט טויל און אויפרן, מען וויסט אבער וואס יודיש איז, מען פרעגט נישט מעהר, צי יודיש האט א גראמאטיק. (דער גארוועגישער קעניג האטקען דער זיבע־טער האט עס מיך אפילו יא געפרעגט, איז ער דאך דער פרעסער צוריקגעשטאנען, ווי יעדער קעניג). דער פלאנדער ראמא־ניסט בלאנק, וואס ציהט זיין יחוס פון נאנטען יאהרהונדערט, רופט זיך אן:

— מיר, שריפטשטעלער, גלויבען גיט אין קיין געגראמאטישען צענטער, גוט, זעהר גוט, וואס דער אמעריקאנער קע־לעגע אפאטאשו כערטרעט דעם ווילנער יודישען פען-קלוב.

די דאמען פיפקען דיקע ציגאַרען. לאזען קוימען רויך, אז מען זעהט מעהר קיין פנים'ער נישט. ס'הערען זיך נאר קולות. דורך דעם אפענעם פענס־טער לויפען פערבי הייסליכע פעלדער, אבער ווייטערע ווילדער און ס'וויל אלץ נישט נאכט ווערען. מען רעדט פוילישע, יודיש, דייטש, ענגליש, מען פערגעסט, אז ס'איז האלבע נאכט, מען דארף געהן שלאפען.

— ווי קומט עס — חידושיש זיך א קאלאנע, — וואס די אטנוהאוינער אין גאַרוועגיע זענען פרעטעפאנטען? אזוי־גע ווייסע, איטרויאיגע נעכט האבען מעהר שטכות מיט קאטאליזיזם, מיט האלב־פערשאטענע קאטעדראלען?

— אבער מיין הער, — צעלאכט זיך דער דייטש מארהאלץ — דער קאטאלי־זיזם איז לאנג פאנקראט!

— נישטא עפעס שענערס און טי־פערס, ווי קאטאליזיזם — פערטעדיגט דער קראקאווער יוד ברייטער דעם קא־טאליזיזם — [illegible]

וואס איז דען מיט טיקע א דיאלאג, אזוי־שען מענש און גאס... א דיאלאג, וואס געהט איבער אין א מאנאלאג...

— וואס דיאלאג, מאנאלאג — הארפט ארגין דער סאציאליסט שעראשעווטסקי — פאר מיר איז ביסטיק — רויך. אויב מיסטיק — רויך. אויב מיסטיג נעמט זיך נישט פון ענגלישען וואָרט „מיל־" — נאפל, — דארף עס אבער דערפון שטאמען...

אלע רעדען, איין לשון רייסט זיך ארען אין צווייטען און איבער די קעפ שטעט א גנודערי. ברייטער שרייט איבער דעם עולם:

— געסט, לפשל, אזא קלייניגקייט — אינדיע... א קאטאליק פערשפרייט אין אינדיע זיין גלויבען מיט דער הילף פון שולען און א פראטעסטאנט — מיט שפי־טאלען... און הי מינע הערען איז פער־הען מעהר גייסט, אין א שול, צי אין א שפיטאל?

— אבער דער קאטאליציזם איז דאך הינטערשטעליג — וויל דער דייטש נישט וויסען אין שלאג איבער דעם יוד — וואו דער פראטעסטאנטיזם זאגט חשנט „יו", נעמט עס דער קאטאליציזם א מוסגיג יאהר נאכצוזאגען דעם „יו"... און אויב איהר זוכט מיסטי ק, קאלעגע ברייטער, וועט איהר אין אייער יודישער קבלה מעהר געפינען, ווי אין קאטאלי־ציזם...

— גערעכט, גערעכט — שטימט אין דער בלאנדער האנט בלאנק און הערט נישט אויף צו פיפקען דעם ציגאַר — נעמט אפילו אזא שטיק, ווי דער „דיבוק" בין איך גערעכט, קאלעגע אפ'שאשו?

כ'גיב אלץ צו מען האמבורגער קע־לעגע, אבי זיך ארויסצופלאנצען פונ'ם „דיבוק". אינער הערם מעהר נישט דעם צווייטען. פון דעם גערייכטען רויך רגי־סען זיך ווערטער אין דער ווייסער נאכט ארען. דער צוג נעמט גיהן מאמליכער, שטעלט זיך.

— עדענבורג.

ס'קומט מיר אויפ'ן זינען דאך מיפגי־שער פוועדענבורג.

400 טויזענד פערזאָן האָבען זיך בעטייליגט

איז דער נעכטיגער פּראָצעסיע

דער דריטער טאָג פון עוכאַריסטען קאָנגרעס

(§) פון מאָרגנס אָן זײַנען נעכטן אָנגעקומען קײַן לאָדז צעהנדליגער פון־ווענדער קאַטאָליקען פון אַלע שטעדט, שלאָדטלעך און דערפער פון דער לאָדזער וואָיעוואָדסטוואָ, כדי אָנטײַלצונעמען אין דער פּראָצעסיע, וואָס ווערט אײַנגעאָרדענט דורכ'ן עוכאַריסטען־קאָנגרעס. אין דער פּראָצעסיע און אין די איבריגע פּובליקײַטן האָבען זיך געטײַלט בערך 4 הונדערט טויזענד מענשען. די פּײַערונג האָט זיך אָנגעהויבען מיט אַ גאָטס־דינסט פון אַרצי־ביסקופּ נוצײַוויטש מאַרמאַגי דערנאָך האָט די מאָנאַסטיש גערישט אין דער ריכטונג צו האַלערס פּלאַץ.

אויך פון באַלוועָר פּלאַץ זײַנען געגאַנגען אַלע חיצע קאַטוליש אָרגאַניזאַציעס דורך דער זגערזשער, גאָרוטאָ־מיעסקאַ, מיעאַטיקאָווער און 6־ער שאָר־מיען צו האַלער'ס פּלאַץ.

דער גרויסער האַלער־פּלאַץ איז געווען פערסולט מיט הונדערטער טויזענד דער אַנטהוסיאַסטישער פּרי־פּאַס ד"ר חלאַנד האָט אָבגעריכט אַ פּאַנ־טיפיקאַל תפילה. שפּעטער איז די פּראָ־צעסיע אַוועק צו דער קאַטעדראַל. די אָרדנונג איז געהאַלטען געוואָרען דורך דער פּאָליציי. 80 אַנטײַלנעמער זײַנען דערוואַרט געוואָרען פון דער פּראָ־צעסיע, פחות זיי האָבען גע'חלש'ט. נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען די פּאָרטזע־צונג פון עוכאַריסטען־קאָנגרעס, וועלכער איז פאָרענדיגט געוואָרען מיט אַ רעדע פון ביסקופּ סימפּעניעצקי.

אַ הערליך צימער אין ציעכאַצינעק

אין אַ עכטן פונקט, אַזוי מינוט פון די לאַזשענקעס,
אויף דעמבאָוואַ גאַס, אין אַ פּרעכטיגער הויף, פון

זאָפּאַרט פרייזווערט אָפּצוגעבען

צו אָדמאַהרען צווישען 2—4 נאָכמיטאָג, אויף
נײַע ציגעל־גאַס 24, וואוינונג 21.

גענעראַל־פערזאַמלונג פון „בקור־חולים" און „אוזדראַוויסקאַ".

די געזעלשאַפט נעמט־אונטער אַ בוי־אַקציע.

(ג) נעכטן איז אין אונזערע לאָקאַל (אויף ציגעל־גאַס 57) פאָרגעקומען די יאָהרליכע אַלגעמײַנע פערזאַמלונג פון דער געזעלשאַפט „ביקור־חולים" און „אוזדראַוויסקאַ".

אין פּרעזידיום פון דער פערזאַמלונג זײַנען געווען די ה"ח סט. יאַראַשעווסקי אַלס פּאָרזיצער, קלעצקי, רובין און חיי־צרט, אַלס אַפּטאָרען און אַדוו. גאָלד־נערג אַלס סטענאָגראַפיסטן.

ד"ר רובין האָט אָנגעגעבען דעם סטאַ־טיסטיש־בעריכט פאַרן יאָהר 1927. עס שטעלט זיך אַרויס אַז די „בקור־חולים"־דאָקטוירים האָבען אונטערזוכט 4087 קראַנקע אין דער היים און אין דער אַמבולאַטאָריום פון דער געזעלשאַפט. מעדיציניש זײַנען אַרויסגעגעבען געוואָר־דען אין אַ צאָהל פון 5271. אַ חוץ דעם זײַנען אַרויסגעגעבען געוואָרען פּרעס־קרעלען, געמאַכט געוואָרען עלעקטרישע נאָדער, אַנאַליזען א. ז. ה. ווי אויך 3417 ליטער מילך, רעז, צוקער, אייער, גאַז, פּוטער, קויהלען א. אַז. וו.

אין „אוזדראַוויסקאַ" זײַנען אין פער־לויף פון יאָהר אויסגעהיילטען געוואָרען 431 שלאַפט פון ביידע געשלעכטער. די שלאַפט האָבען דורכשניטליך צוגע־זאַמען 8 און אַ האַלב ביז 8 קילאָ אין יאָהר.

„בקור־חולים" צעהלט 7812 מיטגלי־דער, „אוזדראַוויסקאַ"—1848.

די אײַנקונפטען פון דער געזעלשאַפט האָבען בעטראָגען 132,866 זל. מיט 17 גראָשען. דער דעפיציט בעטראָגט 19411 זל. 26 גראָשען.

פון דער דיסקוסיע איבערן בעריכט איז געווען צוזאָהען, אַז די געזעלשאַפט האָט אַרויסגעלאָזט אַלבוימען מיט בילדער וואָס שטעלען פאָר די פאַוויליאָנען פון „אוזדראַוויסקאַ" אין אַלע זמנים אינ־טערעסאַנטע און אויסערליכע אַטראַקציעס. דאָס אַרויסגעבען דעם אַלבום האָט דעם צוועק צו פערשפּאַרקען די מאָנדען אין רעקלאַמירען „אוזדראַוויסקאַ".

די אַלגעמײַנע פערזאַמלונג האָט אויס־געדריקט דער פערוואַלטונג אָנערקענונג פאַר איהרע לײַסטונגען און בעשלאָסען אויפצוזיען מיט דער סאַנאַטאָריום פון „אוזדראַוויסקאַ" אַ בעד־אַנשטאַלט. צו דעם צוועק זאָל אַרויסגעגעבען ווערען אַנ־אויפרוף צו דער געזעלשאַפט וועגען שטיצען די בוי־אַקציע.

צום סוף זײַנען צוגעוועהלט געוואָרען אין דער פערוואַלטונג אַלגעמיין ה"ח (אויפ'ן אָרט פון די אויסגעלאָזענע): ווי באַרוך, ד"ר ב. גאָלדבלום, י. גינס־בערג, גוסטאַו לינדענפעלד, י. לעוי, ס. ליפשיץ, ש. נאָווינסקי און ד"ר ג. טראַכטענבערג.

אין דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע: אַרטור גאָלדשמיט, י. קלעצקי, ל. העלער, גרשון נייבאַן און ב. רומקאָווסקי.

וואַרנונג פאַר עמיגראַנטען

נישט צו פאָהרען קיין דייטשלאַנד אָהן ערלויבניש

בריף פון הילפס־פעראַין צו דער לאָדזער קהלה

(ג) דער יודישער הילפס־פעראַין אין קעלן (דייטשלאַנד) שרײַבט איצט אַ ספּע־ציעלען בריף צו דער לאָדזער קהלה אַלגעמיין:

אין דער לעצטער צײַט מעהרען זיך שטאַרק די מעלדונגען, וואָס מיליטער־פּליכ־טיגע יונגעלײַט פון פּוילען קומען קײַן דייטשלאַנד. די יודישע הילפס־קאַסע אין גאַנץ דייטשלאַנד שטיצען אונטער אין פּרינציפּ די דאָזיגע מענשען. די יונגע־לײַט ווערען געצוואונגען צוריקצוקאָה־רען קײַן פּוילען. אין אַזעלכע פאַלען ווערען זיי אונטערשטיצט. איז אָבער שלעכט, וואָס פל פי רוב בעזיצען נישט די מערזענען קײַן ד קומענטען, וואָס זאָל זיי מעגליך מאַכען טרוי צו געהאָרען זיך אויף דער דייטשער שריטאַריע אפילו ביז צו דער פּוילישער גרעניץ. דער פּוילישער פאַס איז אין אַזעלכע פאַלען נישט גלייך, ווארום די מעהרסטע יונ־געלײַט האָבען נישט קײַן אינגריזוע־אָר־לויבניש קײַן דייטשלאַנד פונ'ם דייטשען קאָנסול אין פּוילען.

אַלזאָ, דער הילפס־פעראַין אין קעלן האָרעגט, אַז אַזעלכע יונגעלײַט דראָהט אין אַלע לענדער די געפאַהר אַרעסטירט צו ווערען. דאָס האַלט אַשר נישט גע־ווען נאָך אַזוי שלעכט, ווי קלעגליך עס איז' ווען אַזעלכע מענשען מוזען זיצען אונטערן שלאָס אַזוי לאַנג, ביז וואַנען עס איז דאָ אַ גרעסערע גרופּע אַזעלכע פערזענען. ערשט דאַן שיקט מען זיי, גרופּעסווייז, צו דער פּוילישער גרעניץ, וואו זיי זײַנען פון־כל־סוף אויסגעשטעלט אָפּצוקומען שטראָף פאַר דעזערציע און פאַר אַרויסשמוגלען זיך פון לאַנד אָהן ערלויבניש.

נאָך וואַרנונג דער הילפס־פעראַין, אַז פיל יונגעלײַט, וואָס קומען אונגעגאַל קײַן דייטשלאַנד, האָבען בדעה צוצוקאָה־רען פון דערט קײַן געלעגען, פּראַנקרײַך א. א. וו. די דייטשע הילפס־פעראַינען מאַכען אויפמערקזאַם, אַז צו אַזעלכע נסיעות הילען זיי בײַ קײַן פאַל נישט צוטון קײַן האַנד.

—0—

אונזער מענדעלי־פּרעמיע

צוליב דער גרויסער נאַכפראַגע אויף אונזער מענדעלי־פּרעמיע, האָבען פּערסאָנהלט עקזעמפּלאַרען אין מיר האָבען געמוזט אין פערלעג פּרגרעסערן אונזער בעשטעלונג. נעכטן איז אָנגעקומען אַ פרישער טראַנספּאָרט פון די מענדעלי־ביכער און אַלע אונזערע אָבאָנענטען אין לאָדזער, וואָס האָבען ליב־איצט די פּרעמיע נאָך נישט בעקומען צוליב דער דערמאָנטער סבה, קענען זי איצט קריגען אויף די פריהערדיגע אָדרעסיגונגען.

אונזער מענדעלי־פּרעמיע

דער פערלאַג „לאָדזער טאָגעבלאַט"

צופוס איבער פוילען

אַזאַ שפּאַציר מאַכען איצט צוויי יונגע יודישע ספּורט־לײַט פון לעמבערג

(—) נעכטען האָבען בעזוכט אונזער רעדאַקציע צוויי יודישע יונגעלײַט פון לעמבערג, מיטגלידער פון דערטיגען „חשמונאי". איינער הייסט יואל העלוויג, דער צווייטער אלי' פאַנצער. ביידע זע־נען 19 יאָהר אַלט און זײַנען שילער פון דערטיגע גימנאַזיעס. פון לעמבערג זײַנען זיי אַרויס דעם 3. יוני און גע־נאַנגען צופוס איבער זשולקיעוו—ראַווא רוסקאַ—זאַמאָשטש—איזביצאַ—לובלין—נאַרוואָוולין—וואַרשאַ—בלאָנע—פּאָטש־טשאָוו—לאָוויטש—סטריקאָוו—זגערזש קײַן לאָדז. פון דאָנען לאָזען זיך די מו־טיגע סופּגעהער איצט טשענסטאָכאָוו קײַן קאַטאָוויץ, פון דאָרט קײַן קראַקע איבער טשעמישל־צוריק קײַן לעמבערג.

ביידע מופּגעהער זײַנען קרעפטיגע יונגעלײַט און פיהלען זיך אויסגעצײַ־כענט. זיי רעכענען נאָך צו זײַן אַזי־שערהעגס אַנדערהאַלבע חדשים. אויף עסען פערדינען זיי פון פערקויפען זײַע־רע קאַרטלעך מיט זייערע בילדער.

אַקציע פון איבערפיהרען האַנד־וועבער אויף קראַפט

וועבער־מייסטער־פעראַין בעטייליגט זיך אַקטיוו אין דער וויכטיגער אויפגאַבע.

(ג) צווישען טעקסטיל־אַרבעטער־פע־ראַין און דעם וועבער־מייסטער־פעראַין איז צושטאַנד געקומען אַ קאָנפערענץ. די וועבער־מייסטער־פעראַין האָט אַרויס־געוויזען פיל פערשטענדניש פאַר דער פראַגע און בעשלאָסען צו מאַכען אַלע מעגליכע אָנשטרענגונגען, כדי יודישע האַנד־וועבער זאָלען נישט אויסגעשטעלט ווערען אויף פּרוילאָזיגקײַט.

קום־כל האָבען די וועבער־מייסטער פּעריליך צוגעזאָגט צוצוהעלפען דעם טעקסטיל־אַרבעטער־פעראַין צו בעזעצען יודישע האַנד־וועבער אין קראַפט־פאַבר־קען און זיי אויך ווי הייס מעגליך גאָר אויסלערנען קראַפט־אַרבעט.

כדי דאָס צו רעאַליזירען, האָט דער וועבער־מייסטער־פעראַין סונאַנדערגע־שיקט אַ וואַרימען בריף צו זײַנע מיט־גלידער און זיי אויפגעפאָדערט צו מאַ־כען בעמיהונגען, אַז אין די פאַבריקען, אין וועלכע זיי זײַנען בעשעפטיגט, זאָל יודישע האַנד־וועבער אויסגעלערנט ווע־רען קראַפּ־אַרבעט.

אין רעזולטאַט פון דעם צירקולער, בעקומט דער יודישער טעקסטיל־אַרבע־טער־פעראַין טאָג־טעגליכ וועגדונגען פון וועבער־מייסטער, וועלכע ווילען אַ־רײַנגעמען אין זייערע פאַבריקען האַנד־וועבער, כדי זיי אויסלערנען אַרבייטען אויף קראַפט־וועב־שטיהל. אַלע אויסגע־לערנטע יודישע וועבער בעקומען גלײַך אַרבעט אין די קראַפּס־פאַבריקען אין פערריגען נישט שלעכט.

דער וועבער־מייסטער־פעראַין האָט געגעבען דעם טעקסטיל־אַרבעטער־פע־ראַין אַן אינפאָרמאַציע, אַז אויב אַ שטוהל־מייסטער, אַ יוד, צי אַ קריסט, וועט זיך געגענשטעלען די אויסבילדונג פון אַ האַנד־וועבער, זאָל מען וועגען דעם מעל־דען דעם מייסטער־פעראַין.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע זאַל — גאַרוטאָוויטש 20 —

גאַסטראָלען פון די לאָדזער ליבלינגע

אונא יאַקובאָוויטש און הײַמאַן

הײַנט, מאָנטאָג, ד. 2. 9 אָר.

גרויסע פּאָפּולערע פאַרשטעלונג פון 8 ביז 2.50

וואָס פרויען פערלאַנגען

לעצטע מאָל אין 8 אָקטן מיט גזאַנג און טענץ פון שאַפּאַשניקאָוו הויפּטראָלען: אונא—אונא יאַקובאָוויטש, יאַסיל—הײַמאַן יאַקובאָוויטש.

דינסטאָג, דעם 3־טן 9 אָוונד צו ביליגע פּרייזען

בלינדע פרויען

אין 4 אָקטן מיט גזאַנג און טענץ פון ד"ר עלעך

הויפּטראָלען: בעלאַ—אונא יאַקובאָוויטש, מאַזענטאַל—הײַמאַן יאַקובאָוויטש.

אַלע פּיעסען זײַנען רעזשיסירט פון הײַמאַן יאַקובאָוויטש

מ'נעמט אָנטייל: פרו בעזמען, זעהרינא, מאַלאַראַמסקאַ, פאַרעמאַן, ח"ה ארייל, אייזע־בערג, בערנבוים, בלאַזירסקי, דשמבורגער, מאַלאַראַוויטש, ווהויז, פאַלינאָווסקי, צוליך.

טענץ אינסטרוירט פון טאַנץ־מייסטער ב. לייבוואַיטש. געשעפטס־פיהרער בעזמאַן. ביהנע־לייטער: מאַכאַראָווסקי. מוזיק. לייטונג ל. זעלמאַן. בילעטען אויף אַלע פאַרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אַנאָנס: אין פאַרבערייטונג די נאָענטע פּרעמיערע „סערקע קאַזאַק".

לינקעלן האָט מערוואונדערט אַ קוק געטון אויפ'ן פּאָליציאַנט.

— איהר האָט אַ עות, — האָט ער געענטפערט, איך בין חשוב געווען אין גאַנצען געגענט, און האָב קיינעם נישט געזעהן.

— זיי זײַנען דאָך אָבער ביידע אין דער ערד נישט אַרײַן! האָט מאַנקע מיט אונגעדולד געזאָגט, אויב אַזוי, זײַנען זיי גאָר דאָ!

— וואָס איך דאָך געוואוסט! אין נאַסט־הויז איז קיינער נישט!

בערנגרד האָט אַ וואונג געטון צום צחמען פּאָליציאַנט.

— פאַהרט טכלומרשט אַוועק פון דאָנען, האָט ער איהם שטיל געזאָגט. אין וואָלד זאָלט איהר זיך פּשטעלען. אין אָוונד זאָלט איהר איבערקומען צוריקצוהערען צומיס און אַכטונג געבען. איך וועט נישט פאַרגעסען נאָר דאָס פערמערס פרוי זאָהן אויס זעהר מערדערישע. מיר דאַכט זיך, אַז זי בעהאַלט עפּעס. איך מיט דעם נאַשאַלניק מוזען נאָך דאָ בלייבען כדי מען זאָל זיך נישט אַנשטויסען.

נאָר בײַ רידערן איז געווען אַן אַנדערער פּלאַן.

— תחשב אָב, מיר דאַרפען פאַהרען הייטיגער זוכען האָבען די פּאָליציאַנטען געפרעגט, אַרויספאָהרענדיג פון הויף.

ליגקעלן איז אַוועק צו די שטאַלען. זאָן פרוי איז אַרײַן אין הויז.

— מיר דאַכט זיך, האָט רידער געזאָגט צו בערנגרד, אַז עס וועלט געהען אַ פּלאַן, מיר זאָלען הייטיגע אין אָוונד אַוועקפאָהרען, איך גלויב, אַז נאָרדהיים בעהאַלט זיך דאָ ערגיץ נישט הייט, און אויב מיר וועלען דאָ איבערלאָזען פרוי נאָרדהיים, וועט ער בעשטימט קומען אַהער.

— דאָס קענען מיר טון, האָט בערנגרד אַנגעשטיפט, און אויב ער וועט קומען וועט ער שוין פון אונז נישט אַנטלויפען.

רידער מיט בערנגרד'ן האָבען געדאַנקט ליגקעל'ן פאַר זיין גאַסטפרײַנדשאַפט און האָבען בעפוילען אַנוואַלען די פערד.

רידערס אָרגעזעל האָט אויף גרייטען בעהאַלט אַ שטאַרקען אַנדרוק, זי האָט זיך געפיהלט עלענד.

זי איז אַרײַן אין קעלער צו דער דאַמע.

— דער נאַשאַלניק פאָהרט אַוועק! האָט זי מערצוטפעלט געזאָגט.

די דאַמע האָט שטיל געלאַכט.

— ווען די שפּהנע מאַגדע בלייבט דאָ וועט דער נאַשאַלניק וועט נישט אָפּפאָהרען, האָט זי געזאָגט, זיין אָפּפאָהרען איז גאָר אַ שפּיל.

— אײַך, מאַדאַם, זוכט מען! דאָ זײַנען געווען צוויי פּאָליציאַנטען.

— זי איז דאָ ערגיץ בעהאַלטען, נאַשאַלניק, וועל וועטער האָט זי זיכער נישט געקענט געהן,

— און נאָרדהיים?

— וועגען איהם האָבען מיר גאָר נישט געפרעגט דערגעהן אין גאַנצען אומ־גאַנגענט און דעריבער רעכענען מיר, אַז ער איז אויך דאָ בעהאַלטען אין טעלער, אָדער אין אַ סטאַדאָלע און זיין בעליבטע האָט ער געשיקט אין דער מערמע נאָך עסען, אָדער אַזוי אויפפערשען. און ווייל אין גאַנצען געגענד איז נישט קײַן אמת אייגציג וואוינונג, קען מען זיכער זײַן, אַז זי זעט געזיצען זיך דאָ און דערפון זיך פון אונזערע הענד נישט פרוידערהאָן!

עס איז צוגעקומען גריעשע, וועלכע האָט מיט מערוואונדערונג געקוקט אויף די פּאָליציאַנטען.

— די מענשען זוכען נאָרדהיימען, פרוי ליגקעל! — האָט בערנגרד גע־זאָגט, — וועגען וועלכען מיר האָבען געכטען גערעדט. און ווייל זי רעכענען, אַז זמן געליבטע אַ דאַמע אין אַ שוואַרצען וואוואל געפינט זיך דאָ, זענען זי געקומען אַהער זי אַרעסטירען. ווייט איהר נישט אַמאָל, פרוי ליגקעל, צי איז אַהער בײַ נאַכט נישט געקומען אַ פרוי אָדער אַ מאַנספערשוין.

גריעשע האָט זיך באַלד דערמאָנט אַן דעם סוד, וואָס די אונבעקאַנטע האָט איהר ציגעזאָגט צו דערצעהלען.

— אויסער אַנדערע און די פרוי מיט'ן קינד איז קיינער דאָ נישט געווען! האָט זי געענטפערט.

— איהר הערט מאַנקע, האָט רידער געזאָגט, די דאַמע איז נישט.

מאַנקעל האָט אָנגעקוקט זיין קאַלענע.

— דאָס איז אונפערשטענדליך! האָבען זיי ביידע געזאָגט. אויב אַזוי מוזען מיר זי זוכען אויפ'ן פעלד!

גריעשע האָט אויסגעדריקט איהר צופרידענהייט:

— איך פערשטעה נישט, האָט ער געזאָגט, דאָ קומט עפּעס פאָר אַ גאַנץ געיעג אויף מענשען, דאָס איז נאָך בײַ אונז קיינמאָל נישט געווען!...

אין דער מינוט איז דאָ צוגעקומען ליגקעל'ן וועלכער האָט זיך אויך נישט אויגיגער מערוואונדערט דערזעהענדיג פּאָליציאַנטען.

— הער ליגקעל, האָט בערנגרד געפרעגט, האָט איהר אַמאָל נישט געגעגענט אַ פרוי אין אַ שוואַרצען וואוואל, אָבער אַזוי אַ פערדעכטיגען מענש.

ליגקעל'ן איז אַרום פון פערד און איז צו זיי צוגעגאַנגען.

— מיר רעדען וועגען גאָרדהיימען פון וועלכען מיר האָבען אויך געכטען דערצעהלט, האָט רידער געזאָגט.

— זי געפינט זיך אין דעם נענעגט.—האָט מאַנקעל געזאָגט.

אין שטורם פון ליידענשאַפטען.

שפּאַנענדער ראָמאַן, פול שטוינענדע איבער־לעבונגען און ליבעס־אָוואַנטורעס.

(70־טע פאָרזעצונג)

די דאַמע אין שוואַרצען וואוואל דאַרפט אונבעדינג זען דאָ, האָט מאַנקעל ווידער געזאָגט, מיר האָבען דאָס גאַנצע געגענד אויסגעזוכט און זי איז ווי אין וואַסער אַרײַן און דערנאָך האָבען מיר בעשלאָסען, אַז צוזאַמען מיט נאָרדהיים'ן בעהאַלט זי זיך ערגיץ דאָ.

— דאָ אין פערמע קען נישט זײַן, ווייל מיר זענען שוין דאָ צוויי טעג און מיר האָבען קיינעם נישט געזעהן, האָט בערנגרד געזאָגט, ווער האָט אײַך געזאָגט, אַז זיי זענען דאָ?

— אַ זייגערמאַכער, הער פּראָקוראָר, ער האָט זיך מיט נאָרדהיים'ן בע־נעגנט און זיי זענען אַ שפּאַר שטיקעל וועגס געגאַנגען. נאָרדהיים האָט גע־טראָגען אַ שוואַרצע רעזעסאַק.

— דאָס איז ער! האָט רידער געזאָגט.

— מיט דרײַ טעג צוריק האָבען זיי ביידע גענעכטיגט צו אַ סטאַליער אין הויז, פינף מיל פון דאָנען. דער זמבעימאַכער דערצעהלט, אַז אַהין איז אויך גע־קומען די דאַמע מיט דעם שוואַרצען וואוואל, ער האָט איהם געזעהן אין אַוועגד, צוגאַרגעגס פאַרטאָג איז ער אַוועק מיט דער דאַמע. מיר האָבען אויסגעפאָרשט די גאַנצע געגענט און מיר האָבען זיך דערוואוסט פון דורכפאָהרענדע ציגייגער, אַז זיי האָבען אַנגעכט בעגעגענט געהענדיג צו די מערמע אַ פרוי אין אַ שוואַרצען וואוואל.

— מעהר נישט הייט אַ דאַמע? האָט בערנגרד געפרעגט.

— יאָ, הער פּראָקוראָר, זיי האָבען זיך אַוודאי צעשטערט, האָט מאַנקעל גע־זאָגט.

— אַהער איז נישט געקומען, האָט רידער געזאָגט, ווען נישט וועלטען מיר געזעהן.

— זי איז דאָ ערגיץ בעהאַלטען, נאַשאַלניק, וועל וועטער האָט זי זיכער נישט געקענט געהן,

— און נאָרדהיים?

— וועגען איהם האָבען מיר גאָר נישט געפרעגט דערגעהן אין גאַנצען אומ־גאַנגענט און דעריבער רעכענען מיר, אַז ער איז אויך דאָ בעהאַלטען אין טעלער, אָדער אין אַ סטאַדאָלע און זיין בעליבטע האָט ער געשיקט אין דער מערמע נאָך עסען, אָדער אַזוי אויפפערשען. און ווייל אין גאַנצען געגענד איז נישט קײַן אמת אייגציג וואוינונג, קען מען זיכער זײַן, אַז זיי זענען זיך דאָ און דערפון זיך פון אונזערע הענד נישט אַרויסדרעהען!

עס איז צוגעקומען גריעשע, וועלכע האָט מיט מערוואונדערונג געקוקט אויף די פּאָליציאַנטען.

— די מענשען זוכען נאָרדהיימען, פרוי ליגקעל! — האָט בערנגרד גע־זאָגט, — וועגען וועלכען מיר האָבען געכטען גערעדט. און ווייל זיי רעכענען, אַז זמן געליבטע אַ דאַמע אין אַ שוואַרצען וואוואל געפינט זיך דאָ, זענען זיי געקומען אַהער זי אַרעסטירען. ווייט איהר נישט אַמאָל, פרוי ליגקעל, צי איז אַהער בײַ נאַכט נישט געקומען אַ פרוי אָדער אַ מאַנספערשוין.

גריעשע האָט זיך באַלד דערמאָנט אַן דעם סוד, וואָס די אונבעקאַנטע האָט איהר ציגעזאָגט צו דערצעהלען.

— אויסער אַנדערע און די פרוי מיט'ן קינד איז קיינער דאָ נישט געווען! האָט זי געענטפערט.

— איהר הערט מאַנקעל, האָט רידער געזאָגט, די דאַמע איז נישט.

מאַנקעל האָט אָנגעקוקט זיין קאַלענע.

— דאָס איז אונפערשטענדליך! האָבען זיי ביידע געזאָגט. אויב אַזוי מוזען מיר זי זוכען אויפ'ן פעלד!

גריעשע האָט אויסגעדריקט איהר צופרידענהייט:

— איך פערשטעה נישט, האָט ער געזאָגט, דאָ קומט עפּעס פאָר אַ גאַנץ געיעג אויף מענשען, דאָס איז נאָך בײַ אונז קיינמאָל נישט געווען!...

אין דער מינוט איז דאָ צוגעקומען ליגקעל'ן וועלכער האָט זיך אויך נישט אויגיגער מערוואונדערט דערזעהענדיג פּאָליציאַנטען.

— הער ליגקעל, האָט בערנגרד געפרעגט, האָט איהר אַמאָל נישט געגעגענט אַ פרוי אין אַ שוואַרצען וואוואל, אָבער אַזוי אַ פערדעכטיגען מענש.

ליגקעל'ן איז אַרום פון פערד און איז צו זיי צוגעגאַנגען.

— מיר רעדען וועגען גאָרדהיימען פון וועלכען מיר האָבען אויך געכטען דערצעהלט, האָט רידער געזאָגט.

— זי געפינט זיך אין דעם נענעגט.—האָט מאַנקעל געזאָגט.

(פאָרזעצונג קומט)

דער קאמף געגען מאלאריע אין א"י און דער פעלקער-בונד.

גענף (י.ט.א.) דאָ קומען איצט פאר דיסקוסיעס פון דער קאמיסיע בײַם פעלקער-בונד פאר מאלאריע. אין די זיצונגען פאר־טיילט זיך אויך דער פערטרעטער פון דער היגיענישער אָפּטיילונג פון הבצרעאישען אוניווערסיטעט אין ירושלים דר. קליגלער.

ווי בעקאנט, איז די דאָזיגע קאמיסיע געשאפען געווארען אין יאָהר 1924 דורכן היגיענישן קאמיטעט פון פעלקער-בונד, כדי ברינדליך צו שטודירען די מאלאריע-קראנקהייט, וועלכע איז בעזאנט כמעט אין אלע טיילען פון דער וועלט און כדי צו אָרגאניזירען א פאלנסעסיגען ציל-בעוואוסטען קאמף נגען דער דאָזיגער קראנקהייט.

די אויפגאבע פון דער איצטיגער סעסיע איז צו האָבען א פר־הכל פון דער ביז־איצטיגער טעטיגקייט און פעסט-שטעלען די פרעגען־מעטאָדען און דעם עקסיגרעסיס־פּראָגראַם אויף ווייטער.

אינ'ם בעריכט פון דער קאמיסיע פון יאָהר 1927 ווערט דערמאָנט מיט גרויסע אָנערקענונג וועגען די אנטי־מאלאריע-ארבייט, וועלכע ווערט אין א גרויסען מאסשטאב דורכגעפיהרט אין ארץ־ישראל און וועלכע האָט געגעבען אויב גישט קיין אפאלוטע יעדענפאלס בעפרידיגענ-דע רעזולטאטען, אזוי זענען צ. ב. אין ירושלים אויף א בעסעלקערונג פון 70,000 נפשות געשטאָרבען אין יאָהר 1918 פון מאלאריע 113 מערזען, אין יאָהר 1928 — 5 מערזען און אין יאָהר 1924 — נישט מעהר ווי 2 מערזען.

„די לאגע פון די לאנדווירטשאפטליכע געביטען" ווערט ווייטער געזאגט אין בעריכט", „און בעזונדערס אין די יודישע קאָלאָניעס שטעלט מיט זיך פאר א גרויסען אינטערעס. בעת אין אנדערע לענ-דער הערשט די „אסאנירונג" נאָך דער „קאָלאָניזאציע" איז דאָ דער פרינציפ מערקפארט: צוערשט „אסאנירונג" און דערנאָך קאָלאָניזאציע...

בכלל קומט דער בעריכט צום בעשלוס אז די געזאָלאָגישע, קלימאטישע א. א. בעדינגונגען פון ארץ־ישראל זענען זעהר גינסטיג פאר'ן קאמף מיט דער מאלאריע.

דער אנטייל פון יודען איז קראאטי-שען נאציאנאל-טרויער

בעלגראד, (יט"א). אין דעם אל-גמיינעם טרויער נאך די סרבות פון שידערלוכען רשומאטשר־אטאמאט און דעם יאמבלאנישען פארלאמענט האבען אויך אמטיל גענומען די יודען. אין די לוי־פוטערלוכקייטען פון די דרשאנ-סטעג סיראמאטישע דעפיטאטען אין זאג דעם האבען אויך בעמולוגט צום אנדענקען דער זאגרעבער ראבינאט. די יודישע קהלה אין פערשטרעגע יודישע פעראינ-גען.

דימיטיע פון יוד. וויצע-אינספעקטאר אין דער ירושלימער פאליציי

ירושלים, (יט"א). דער ירושלער וויצע־אינספעקטאר פון דער ירושלים'ער פאליציי ה' בן־יהודה איז פערזונגלט געווארען פון זיין אמט אין צוזאמענ-האנג מיט דער אנטערזוכונג פון א קאָ-מיסיע, וועלכע האט אנערקענט, דאס ער איז שולדיג אין מיסהאנדלען דער פרעגע און אינטיגע פרעגער די ידישע וועגען פאר גוואלדטען אנ'אמערימאטער מערזאל און פערנאגעגעם מעבאט.

ה' בן־יהודה האט פערשפענטלעכט אנ'אפעלעם ברוף אין „האר־הום", וואו ער שטעלט פעסט, דאס זיין א לעגערער צוגט. האט ער געפונדלט, דאס ער איז „בושט געוואגשען" אין געזונ-סע ערוויזען צאלט זיינע פערטהיידיגונגען צו פערטערזען דן רעכט פון דער העכסטע אושער. שפראך אין זיין אנרעדע אין דער פאליציי. הכלל אין דן פאוויציע פון ה' בן יהודה געווען א זעהר שווערע אין דער ירושלים'ער פאליציי, וועלכע בעשטעהט כמעט פון ארנבער.

דער אפעטיט פון די רומענישע אנטיסעמיטען

בוקארעשט, (יט"א). דער „כ-וועטמאל" נום אינבער, אז אויפ'ן לעמעמ-קיוסטשען קאנגרעס האט דער קאנ-סטאנצער שלעגאם מיטארעם קאטאוא פארגעלעגט פאלגענדע רעזאלוציע: 1) פערברענען אלע שולען, 2) דאס זעל בע דו חזיר אין מחלה־געבונדעס פון די יודען. 3) צו נעמען בײַ די יודען דו תורות, פון וועלכע מ'הערט געלעגענט אנגעזעלטונגען.... 4) אבשאפען דו יודישע קהלות, 5) פאגפיסקורען בײַ די יודען דאס גאלד אין זילבער.

דער „קוריער־מל" גום צו, אז די אנטי-סעמיטישע צייטונג, פון וועלכער עס איז געגאנגען די יידיעה דעריבער, אז „די מיזיידער דעלעגאטען פון גאנצען לאנד האבען זיך אויפגעהויבען פון זיי-נע עמער און האבען אנטיזאנטיש אויפגענומען דעם פארשלאג פון לאמאנ-וא.

יודען אין יעזעוו לעבען ווייטער אין שרעק

צוליב א בלבול פון אונטערצינדער.

יעזעוו (טעלעפאנגיש).

די טעג האט מען ווידער אינטערגע-צונדען דאס הויז פון איזראעלעוויטש. צום גליק איז די שרפה באלד בעמערקט געווארען און מען האט זי בייצייטענס איינגעלאשען. בינו לעינו האבען שונעלע עלעמענטען זיך ארויפגעלאזען אין גאס ארײַן און ווידער גענומען שלאגען יודען, פערשפרייטונדיג דעם בלבול, אז יודען צינדען אונטער די הייזער. די יודישע בעפעלקערונג לעבט דעריבער בסדר אונרוהיג און ווייזט זיך הייניג אין די גאסען.

ניייער פאהר-פלאן

אויף די מלוכה-באהנען.

גילטיג פון 15. מאי.

קאלישער וואכזאל:

עס קומען אָן:	עס געהען אָפּ:
1.46 פון וואַרשע פאסאזשיר-צוג	0.05 קומען פויזען דורך קוטנע
2.47 „ פויזען פאסאזש.-צוג	2.01 „ פויזען פאסאזשיר-צוג
6.29 „ פויזען שנעל-צוג	3.03 „ וואַרשע „ „
6.48 „ קראקע, קאטאוויץ פאסאזש.-צוג	6.38 „ וואַרשע שנעל-צוג
6.59 „ פויזען, קאטאוויץ „ „	7.16 „ וואַרשע פאסאזשיר-צוג
7.46 „ לאוויטש, קאטאוויץ „ „	8.00 „ אָסטראָווע „ „
8.51 „ פויזען דורך קוטנע	8.30 „ קאלושען
9.00 „ אָסטראָווע דורך קוטנע	9.08 „ פויזען דורך קוטנע
10.02 פון וואַרשע דורך קוטנע	12.31 „ פויזען לוקסוס-צוג (מאָנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)
11.01 „ לעמבערג דורך קוטנע	12.59 „ פויזען פאסאזשיר-צוג
12.28 „ וואַרשע לוקסוס-צוג (מאָנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)	13.15 „ וואַרשע (דירעקט)
12.46 „ וואַרשע פאסאזשיר-צוג	13.35 „ וואַרשע פאסאזשיר-צוג
13.10 „ פויזען דורך קוטנע	14.15 „ קוטנע
13.20 „ פויזען דורך קוטנע	15.30 „ אָסטראָווע „ „
18.15 „ קאלושען	15.35 „ לעמבערג
18.18 „ פויזען לוקסוס-צוג (מאָנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)	15.40 „ לאוויטש „ „
18.50 „ פויזען פאסאזשיר-צוג	18.26 „ וואַרשע לוקסוס-צוג (מאָנטאָג, מיטוואך און פרעטאָג)
18.56 „ לאוויטש „ „	19.02 „ פלאָצק דורך קוטנע
20.49 „ פלאָצק דורך קוטנע	19.11 „ אָסטראָווע פאסאזשיר-צוג
21.45 „ וואַרשע דורך קוטנע	19.20 „ לאוויטש „ „
22.05 „ לאָפּץ [illegible] (אין פאל ווען עס איז גוטיג)	20.00 „ לאָפּץ „ „ (אין פאל ווען עס איז גוטיג)
23.12 „ וואַרשע שנעל-צוג	21.00 „ קראַקע און קאטאוויץ
23.25 „ אָסטראָווע פאסאזשיר-צוג	21.56 „ פויזען פאסאזשיר-צוג
23.35 „ קוטנע.	23.20 „ פויזען שנעל-צוג

פאבריקס-באהן:

עס קומען אָן:	עס געהען אָפּ:
1.48 פון קאלושען פאסאזשיר-צוג	1.25 קען קאלושען
5.00 „ „ „	4.50 „ „
6.50 „ „ „	6.40 „ „
7.44 „ „ „	7.20 „ וואַרשע שנעל-צוג
7.40 „ „ „	8.30 „ קאלושען
8.40 „ „ „	9.35 „ טערנאָבערזשע
9.50 „ טשענסטאכאָוע פאסאזשיר-צוג	10.35 „ קאלושען
11.10 „ קאלושען „ „	11.50 „ קאלושען
12.45 „ קאלושען „ „	14.15 „ קאלושען
13.30 „ פאזשיטס „ „	14.35 „ קאלושען
14.40 „ קאלושען „ „	15.15 „ קאלושען
15.48 „ קאלושען „ „	16.20 „ טשענסטאכאָוע
16.35 „ וואַרשע „ „	17.20 „ קאלושען
18.45 „ קאלושען „ „	18.25 „ קאלושען
19.55 „ טערנאָבערזשע „ „	18.45 „ פאזשיסק
20.00 „ וואַרשע שנעל-צוג	19.20 „ וואַרשע פאסאזשיר-צוג
20.38 „ קאלושען	19.35 „ קאלושען
21.25 „ קאלושען (זונטאָג און חג)	20.13 „ קאלושען
21.53 „ קאלושען (וואו ס'איז גוטיג)	21.45 „ קאלושען
	23.45 „ קאלושען

לעמשניצע

17 זגערסקא 17, טעל. 84-16.

אלערלי קראנקהייטען הערען עפענען דורך ספעציאליסטען דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 פאריגד.—מאסאזש, עלעקטריזיטעט מעקען-טעפלען, קינסטליכע בערגזאָן־באשטראלונגען אימטיגען גיטען שקאר לחמיגע.

שרייבט אייערע קרובים אין אמעריקא,

אז אויב זיי ווילען פאהרען פאר א ביליגען פרייז קען ווען אָנשליסען אין די אויפלוג (עקסקורסיע) גרופּע, וואס עס ארגאניזירט דער ביו־יארקער קאָראָספּאנדענט פון „לאדזער טאגעבלאט" נ. אייזנער.

שרייבט אויך אייערע קרובים אין אמעריקא, אז נ. אייזנער שיקט איבער דאָלארען קען פויליען און רעכענט ביז 50 דאָלאר—1 דאָלאר און ביז 100 דאָלאר נאר 2 דאָלאר.

אלערלי פוילישע דאָקומענטען, ווי בעפעלמעכטיגונגען (פלענינפאָטענציאס) אקטען וועגען קויף און פערקויף מיט בעשטעטיגונג פון פוילישען קאָנסול, ווערען אויך אויסגעארבעט א פאר ביליגען פרייז.

Gustave Eisner 1133 Broadway NEW-YORK City

ווייכטיג פאר די, וואס פאהרען אויף אורלויב-אפרוה !!

ווילט איהר אייער אורלויב גוט פערבראָנגען? ווילט איהר האָבען אנגענעהמע בעזעלשאפט? פאָהרט אויף אפרוה נאר אין

פענסיאנאט „WYGODA"

St. GŁOWNO, Polenice, Wiln Pabiańskiego obok Nowego Otwocka, przy lesie

סמאניע גלאוחנא - פאלעניצע

ווילע פאביאנסקי נעבען נאווא-אטוזאק

עמפפעהלט: גרויסע זוניגע צימערן. בשר'ע, היגיענישע און גע-שמאקע קיך. הערליכע געגענד. קאנדיטערנע־פרייזען

40% ביליגער ווי איבעראל!

בעמערקונג: מעטגעטאנד איז גוטיג מיטצובראנגען.

צו ווענדען זיך דירעקט צו פרוי אפעל אין פענסיאנאט „וויגאדא"

אין לאדז ערהאלט אויסקינפט: א. פ. ע. 7, זאוואדזקא 23, אין הויף, 2-טן אטגאנג, ליגקע, פארטער פון 5—7 נאכמיטאג.

דרוכזאכן

אלערליי

ווערטן שנעל און פראמפט אין דער פענסטער אויס-מיהרונג און די מאָדערנסטע שריפט אויסגעפערטיגט

סלעפסידרעס

(פארעס-אנצייגען)

ווערען אין פערליך פון 2 שעה געדרוקט און אויסגעקלעבט איבער דער גאנצער שטאט.

בוכדרוקעריי

ע. און מ. האמבורסקי

פיעטריקאווער 16, טעל. 47.

ראדזער טאגעבלאט

ווערטן אין ערהאלט אויסקינפט:

אין לאדז: בוכהאנדלונג „קולטורא" פיעטריקאווער 50

אין לעדז: בוכהאנדלונג ש. בערלינסקי, אלטשטאט 12.

ערשט ערשינען:

ישראל ראבאן.

הינטערן פלויט פון דער וועלט

לידער. — פרייז 2 זל.

ישראל ראבאן.

די גאס

ראמאן פון גרויסשטעטישען לעבען.

פרייז 7 זלאטי.

צו פאדערן ביי:

Wydawnictwo Sz. Goldfarba, Warszawa, Szczęśliwa 3

לעזט און אבאנירט

— דאס —

ראדזער טאגעבלאט

דאס וועכסעל-מאראטאריום

ענדיגט זיך סוף דעם חודש. כדי צו פארמיידען א פעריאהרונג איז די העכסטע צייט אייגצוקלאגען די אלטע הקקלען; וועגדעם שרייבט דעם זאך אינ'ם לאנגיאהריגן קאמפעטענטען ביורו „ארגוס" זאכאדניא 36 פרא ט פארטער.

חיכטיג פאר רייזענדע

נאר בידגאשטש!

כשר'ע שמאקהאפטע מיטאגעז און אוענדברויט

עמפעהלט:

Maks Landsman, Bydgoszcz, Poznańska 5, tel. 16-78

טראמוואי־פוטשיטשאנעץ.

— געגרינדעט אין יאָהר 1920 —

וואַרשאוער קוך.

ענטשפרעכענדער אָפּרוה־אָרט פאר רייזענדע!

פאר 3 זל.

קען מען בעקומען עלעקטרישע ליכט אין שטוב. ווי אויך זעמטליכע רעפּאראטורן צו ביליגע פרייזן

מ. וואלדמאן, אל. מאששושקי 21

ליי-ביבליאטעק

א. נ. א. אייזענשלאס

פאלודניאווא 41, לינקע פאָרדערע 3 שטאָק.

די ביבליאטעק איז טעגליך מאָנטאָג און מיטוואך פון 6—10 אָוונד און שבת פון 10—1 פריטאָג און פון 4—10 אָוונד. אויסלייען קען מען זיך יעדען טאָג פון 6—10 אָוונד.

שרייבען

שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעוואוסטער קאליגראף ל. בערמאן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען א יודישען בריף אויך דעם וואס קען גארנישט אין א חודש-צייט.

זאוואדזקא 19, פראנט 1 שט.

א מעבלירט צימער

מיט עלעקטרישע בעלייכטונג צו פערמיטען

וויסכאדניא 29 וואוינונג 3.

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Dla dorosłych! Dla dorosłych!

Dziś i dni następnych

Niechaj nas dzieci kosądzi!

dramat w 9 aktach.

Dla młodzieży! Dla młodzieży

Trzej uczciwi hultaje

dramat w 10 aktach.

dla młodz. początek seansów o g. 2 i 4 pp.

Ceny miejsc dla dor. I—70, II—50 III—30 gr.

Dla młodzieży I—85, II—70, III—10 gr.

אשרי אדם שמיר לי!

לשקד על דלתתי יום-יום

כי הולך בתום ילך בטח

אין אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאטע זאכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויטען אין ביורו

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

האט ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען ביטעם לויטען אויפגאבאת, קארטע פארבאנדס, קלעזלעס, זאמלזפרעשטניסס, אויך אלע שטעט אין פוילען אקטען, אינסטרוציעס, אפּלאציעס, קארטע און ציהונגע שותפות-אכטען, איבער-זעצונגען אין אלע שפראכען.

סיס אכטונג

י. מאנעלע רעכט-קאנסולענט.

גאנץ לאדז מוז וויסען!

אין פערליך פון 7 טעג קען יעדער השבע

עלעקטריש בעלייכטונג

איז שטוב אויף ראטעס

אויסצואהלען וועכענטליך פון 3 זל. אן. נעם אויך אן סטאָרען צו רעפּאריריען, איבער-ארבייטען ליטשניקעס אויף אָרגאניזאציעס, פרע-שקעלען פון דער עלעקטרישער אלעס ערלע-דיגע פינקטליך און רעכט נאר די קאנצעסיע-נירטע פירמע וואס איז פערגאנטערליך פאר דער לאדזער עלעקטרישער

ס. לעווין, לאדז קאנסטאנטינער 58

ערגאנ-גאוועלע. טעגיג פון 8 פריה ביז 11 אוו. בעש.: שרעכשטונדען פון 2—3, 8—11 נאכט. עלעקטרישע לאמפען און גאז-שטעקעס מיט 25 ביליגער פון פרייז-קוראנט. פעריקען בע-דיטען א ספעציעלען ראבאט מיט גוטע קאנדיציעס.

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א יאָהר אין פוילען 5 זל. אין פרענקרייך און בעלגיען — 20 פראנק, אין אנגלאנד לענדער — 1,25 דאָלאר. אמאנסען-פרייז: פאר א מיטעלפעדיגער-שורה פארין פעקס 10 גראָשען, פרעמדע 25, אין טעקסט 40 גר., נעקרעלאגן 12 גר., פרעמדע 18 גר. פאר אויטלענדישע אנגעגען 100% מעהרער. אויסער דער שטאט—מיט 50% מעהרער. פון די פרעמדע אויס ביטע פרעפּאנירען קיין רבאטן.

Redaktor-wydawca H. Hamburski

Wydawca: H. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.